

מדרש אבא גוריון פרשה ב ג

קצף גתן ותרש. (נא) ומה הקצפון היה שם, (גב) מעמיד שנים ומושיב אחד, מעמיד שני (גב) קלנסטרון (גד) ומושיב הברברי הזה:

פרשה ג

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את המן. (א) לא נתגדל המן אלא לרעתו. (ב) אמר ר' יהושע בן לוי משל (ג) לגוליר שקלל בנו של מלך, אמר המלך (ד) אם אני הורגו יאמרו הכל גליור הרג, (ה) אמר המלך אנדלנו ואחר כך אהרגנו, עשה אותו (ו) טריכונס, ואחר כך עשה אותו הגבון, ואחר כך התיו את ראשו, כך אמר הקב"ה אם יהרג המן (ז) שיעץ לבטל בנין בית המקדש (ח) אין מי יודעו, אלא (ט) יתגדל ואחר כך יתלה:

וישם את כסאו. (י) לאדם שיש לו (יא) סיחה והכותרת והזירתא, והיה נותן לחזרתא ולסיחה במדה, ולחזירתא שלא במדה, (יב) אמרה חזרתא לסיחה אנו שעושין מלאכה לבעל הבית נותן לנו במדה, (יג) ולחזירתא שאין עושה מלאכה

הערות ותקונים

ק' הני' אמרה לו בלום ותשכח מיד בלם ואשכח למדרכי ואותניהם בחרע מלכא שנאמר ומדרכי יושב בשער המלך: (נא) ומה הקצפון היה שם. בכ" ק' ומה קצפן היה שם, ונכ"י ב"ם וכ"י א' ומה קצפן היה שם, ונכדפס מה קצף: (גב) מעמיד שנים ומושיב אחד. נכדפס בפעוה ומוסיף אחד, והמאמר הזה מובא במדרש אסתר סוף פרשה ו' ושם הני' מעביר שנים ומושיב אחד, וכן בתרגום ראשון דאסתר לסלקא תרין ולאוקמא חד, וכן בילקוט הביא המאמר הזה, ד"א קצף גתן ותרש אמרו העביר שני קלסטרין ומושיב הכרברי אחד, והנין אבא גוריון במאמר שלאחריו מוסב על זה: (גב) קלסטרין. נכ"י ב"ם קלסטרין ז"ל קלסטרין, ונכ"י א' קלסטרין ז"ל קלסטרין, במדרש אסתר קלסטרין, בילקוט קלסטרין, ובתרגום שם קלסטרין, וכתב המוספי בערך קלסטרין וז"ל: במדרש אסתר מעביר שני קלסטרין פ' זל"ר קלסטרין אששים אורחים ונכדו ארץ, אבל בתרגום אסתר כהוב קלסטרין פ' קל גלי' סולא סוים, פ' סהרין גלשן רומי senators אחי ענה נכדדים: (גד) ומושיב הכרברי הזה. נכדפס גם פה בפעוה ומוסיף במקום ומושיב ובתרגום ולאוקמא חד בכין, אולי ז"ל מלה אחת הכרבריין. וברחל המלה Barbaren ידועה:

[ג] (א) לא נתגדל המן. נכ"י ב"ם כתוב לפני זה ז"ל בפרוח רשעים כמו עשב וייליו כל פעלי און להשמדם עדי עד, וליחא בכ"י ל' וכ"י ק' וכ"י א' וגם נכדפס ליחא, וליחא גם במדרש אסתר פ"ז אות ז' ז"ל בפרוח רשעים כמו עשב וייליו כל פעלי און מה כתיב בסוף קרייה להשמדם עדי עד, וכן הוא במדרש פנים אחרים ב' ע"ש: (ב) אמר ריב"ל משל לגוליר. במדרש אסתר שם א"ר לוי, וכן הוא במדרש פנים אחרים ב' ומובא בילקוט רמז אלף נ"ג בשם ר' לוי לנד: (ג) גוליר. עיין בערוך השלם: (ד) אם אני הורגו יאמרו הכל. נכ"י ק' אם אני הורגו עשיו הכל יאמרו, ונכ"י א' אם אהרגנו עשיו יאמרו המלך הורג גולירין, ונכדפס בלשון משבש אס אני הורגו כך אומרים הכל גוליר אחד כהרג: (ה) אמר המלך אנדלנו. וכ"ל נכדפס, ונכ"י ב"ם וכ"י ק' וכ"י א' חסרים המלות "אמר המלך" ונכ"י אלא אנדלנו: (ו) טריכונס. וכ"ל במדרש אסתר, ונכ"י ק' וכ"י ל' טריכונס, ונכ"י ב"ם פסריאטוס, ונכ"י א' טריכונס, ונכדפס טריכונס, ובמדרש פנים אחרים ומובא בילקוט ארטיגוס, והני' טריכונס היא הני' הכונה, וכן הביא המוספי בערך טריכונס. מאמר המדרש אסתר וגורם טריכונס, וכתב פ' זל"ר Tribunal שר אלף. ויורדת מדרש פנים אחרים ארטיגוס ז"ל אסטרטיגוס: (ז) שיעץ. וכ"ל בכ"י ל'. ונכ"י ב"ם וכ"י ק' ונכדפס שירד, ונכ"י א' כך אמר הקב"ה הרשע הזה ביטל בנין ביתי, ובמדרש אסתר כך אמר הקב"ה אלו כהרג המן כשירד ויעץ לאחשורוס לבטל בנין בית המקדש: (ח) אין מי יודעו. נכ"י ק' וכ"י ב"ם וכ"י ל' מי יודעו בלי מלת "אין", ונכדפס אין איש יודעו, ובמדרש אסתר לא היה מי יודעו: (ט) יתגדל. נכ"י ק' אנדלנו: (י) לאדם שיש לו סיחה. נכ"י ק' לאדם שהיה לו סיחה, ונכ"י ב"ם משל לאדם שהיה לו סיחא, ונכדפס בפעוה למה"ל ז"ל לאדם, והמאמר הזה מובא במדרש אסתר שם במאמר שלפניו משל לאדם שהיה לו סיחה, וכן מובא בילקוט שם, והנין אבא גוריון ש' להניע על המאמר הזה וישם את כסאו משל לאדם, כי המאמר שלפניו הוא ממדרש פנים אחרים: (יא) סיחה וחזרתא וחזרתא. נכ"י ק' וכ"י א' ובילקוט סיחה וחזרתא וחזרה, ונכדפס חזרתא וסיחה וחזרה: (יב) אמרה חזרתא לסיחה. וכ"ל נכדפס, ונכ"י ק' וכ"י ב"ם וכ"י ל' וכ"י א' וגם בילקוט אמרה סיחה לחזרתא: (יג) ולחזרתא, שפ"ן עושה מלאכה נותן לה"ל. המלות שרשמתי ליחא בכ"י ב"ם וכ"י ל' ונכ"י

מדרש אבא גוריון פרשה ג יא

נותן לה שלא במדה, (יד) אמרה סיחה לחמורתא תבא השעה ותראה, כיון שבא (טו) קלנדס נטלו ההזירותא (טז) ונחרדה, הוי אומר לא המאכל גורם אלא הבטלה, לכך נאמר אחר הדברים האלה גידל, ואחר כך ויתלו את הסן על העץ: (יז) כתיב אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגללו לנצה יאבד (יח כו), מה הגללים הללו מוזהמין כך הוא מוזהם, רואיו יאסרו איז (סג), חמיון ליה ולא חכמיון ליה היכן הוא המן והיכן שלוחו, מה כתיב למעלה מן הענין, ויתלו שניהם על העץ, אף סופי של אותו האיש לעלות ולצלוב, (יח) רבי [פנחס] הוי משתעי הדיון עובדא (יט) אריא עביד סעודתא לכל הייתא ובעירא, ועבד לחון נגונא מן מלכי דאריותא, כיון דאכלו (כ) אמרו מאן יימר לן זמירא, תלו עיניהון (כא) בתעלא, (כב) אמר להו עיינין אתון לי למאן דאיסא, (כג) אמרו ליה אין, דלי עניה (כד) כלפי משכי מעליהון ואסר מאן דחמין לן (כה) מעלאי, יחמילן מתתאי, כך מי שהראה לן בצלובן של גנתן ותרש יראה לנו בצליבא של המן, ומי שפרע מן הראשונים הוא יפרע מן האחרונים:

(כו) ד"א אחר הדברים האלה הרחורזי דברים היה שם, מי הרחר, ר' יהודה אומר רבין הרחר, אמר הדא אסתר (כז) אין יהודא היא, קרובתי היא מן אבי עשו דכתיב הלא אח עשו ליעקב (מלאכי א ז), ואין משאר עסמין היא כל העסמין קרובין אלו לאלו ראי אני לשול (כח) פרוקפי מתחת ידה, ור' נחמיה אמר אחשוורוש הרחר, אמר מרדכי זה אני חושב לו טובה והוא יושב כאן ומבקש לבנות בית המקדש, לכבוד אי אפשר, (כט) להחזירו אי אפשר, אלא הריני מנרה בו [את] המן ויהיה (ל) זה בונה וזה סותר, וחכמים אומרים הקב"ה הרחר, אמר מרדכי זה צדיק נמור הוא (לא) אם נוטל פרוקפי יבא המן ויסלל ממון ויבא מרדכי ליטול ממנו ויבנה בית המקדש:

הערות ותקונים

ובכ"א' ונגדפס, וזילקוס הגי' ונחזירה שאינו עשה כלום: (יד) אמרה סיחה לחמורתא. וכ"ה נגדפס, ובכ"א ק' ובכ"א א' ובכ"א ב"מ ובכ"א ל' וזילקוס אמרה המורה לסיחה: (טו) קלנדס. בכ"א ב"מ ובכ"א ל' ובכ"א א' כיון שגא קלנדס שלס, וזילקוס הגי' קלניא שלס וז"ל קלנדס, ועיין ערוך ערך קלנדס: (טז) ונחרדה. וכ"ה זילקוס ובכ"א א', ובכ"א ב"מ ובכ"א ל' כתוב והרעה: (יז) כתיב אם יעלה לשמים שיאו. מונח במדרש אסתר שם אות נ', ושם הגי' אס יעלה לשמים שיאו לרומא ורסאז לעב יגיע לענה, וכן הוא נגדפס ושם במקום לרומא הגי' לרומו, ועיין גיפה ענף: (יח) רבי פנחס הוה משתעי. הוספתי מלת פנחס כמו שהוא בכ"א ונגדפס, וכן מונח במדרש אסתר שם אות ד', והוא לקוח מן מדרש א"ג, וגם שם הגי' ר' פנחס, וזילקוס רמז אלף נ"ג הוא כמו לפיט רבי הוה משתעי, ובכ"א א' הגי' ר' יהודה משתעי, אין ספק שהיה כתוב רבי וחשז המשתעי שהוא ר"ת ר' יהודה, ופי' ר' פנחס היה מספר המעשה האת: (יט) אריא עבד סעודתא כו'. כ"ה גם זילקוס, אולם במדרש אסתר העתיק המסדר מלפון ארמי ללשון עברי, ארי עשה סעודה לנחמה ולחיים וסוכר על נצח עורות של אריות וחלצים וחיות רעות: (כ) אמרו מאן יימר לן זמירא. בכ"א ב"מ אמר אית לן מאן דאמר לן מלין דחדון. ונגדפס מן לימא לן זמירא ל"ל מאן יימר לן זמירא: (כא) בחעלא. בכ"א ק' ובכ"א א' צהדין העלא, ובכ"א ב"מ ובכ"א ל' צהדין העלא: (כב) אמר להו עיינין אתון לי למאן דאימא. בכ"א ק' מאן דאגא אמר, ובכ"א ב"מ ובכ"א ל' עיינין אתון מה דאגא אמיר, ובכ"א א' ונגדפס עניון אתון לי מה דאגא אמר: (כג) אמרו ליה אין. ובכ"א א' אמרו ליה הן, וזה חסר בכ"א ל' ובכ"א ל' ובכ"א ק' ונגדפס: (כד) כלפי משכי מעליהון. בכ"א ק' ק' מעליהון, ובכ"א ב"מ ובכ"א ל' כלפי משכי דאריותא דמעליהון, ובכ"א א' כלפי משכא טילא: (כה) מעלאי. בכ"א ב"מ ובכ"א ל' ובכ"א א' ונגדפס צעלאי: (כו) ד"ל אחר הדברים האלה. מונח במדרש שם אות ה' וזילקוס רמז ל"ז ומעין אגב גריון, ובמדרש מונח רק דברי ר' יהודה, אגב דברי ר' נחמיה ורגנן השמים המסדר: (כו) אין יהודא היא. בכ"א ק' אין יהודית היא, ובכ"א א' אי אסתר היא יהודית היא: (כח) פרוקפי. בכ"א ב"מ צעפות פרוקופי, והמלה יונית *προκοπή* פ"י גדולה וכבוד, במדרש אסתר שם חסר הסיום, ויש לתקנו ע"פ מדרש אגב גריון: (כט) להחזירו אי חספר. זה נשמע בכ"א ל', וגמאל בכ"א ב"מ ובכ"א ק' (ל) זה בונה וזה סותר, נגדפס ובכ"א ק' ובכ"א ב"מ ובכ"א ל' ובכ"א א' יבא דין בונה ודין סותר: (לא) אס נוטל פרוקפי כו'. נגדפס אס נוטל פרוקפי ויגדל המן ויבא מרדכי ויסול ממנו ויבנה בית המקדש, ובכ"א ב"מ ובכ"א ל' הגי' אס נוטל פרוקפי [ל' פרוקופי] נוטל את הכריות אלא יבא המן ויסול פרוקופי [ל' פרוקופי] ויסלל ממון ויבא מרדכי ויסלל ויבנה בית המקדש, וזילקוס הגי'.

מדרש אבא גוריון פרשה ג

וכל עבדי המלך. (לב) ר' יוסי ב"ר חנינא פתח, שמנו גאים פח לי (מלכים קמ ו), אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע (לג) פרחו לי אומות העולם פח לי, אומרים לי עבוד ע"ז, (לד) לשמוע להם (לה) אני נענשת לפניך, שלא לשמוע להם הורגים אותי, א"ר חנינא (לו) לזאב שפרסו לו סצודה על פי הבאר, אם ירד לשתות ניצוד, ואם אינו יורד (לז) ימות בצמא:

ידי באמרם אליו יום ויום. (לח) ר' בנייה בשם ר' לוי אמר (לט) בניה של רחל (מ) ניסן שוה וגדולתן שוה, ניסן שוה לשם ויהי כדברה אל יוסף יום יום (נא) לט"ו, וכאן יהי באמרם אליו יום יום, וגדולתן שוה ביוסף כתיב ויסר פרעה את מבעתו (סא מה מ), ובמדרכי כתיב ויסר המלך את מבעתו, ביוסף כתיב וישם רביד הזהב (סב ט), וכאן כתיב ועמרת זהב גדולה (סג ט), (מא) ביוסף כתיב וירכב אותו במרכבת המשנה (נא מה מ), וכאן כתיב וירכיבוהו על הסוס ברחוב העיר (סח ו ט): (סב) ר' לוי בשם ר' חמא ב"ר חנינא אמר, אמר להם מרדכי משה רבינו הזהירנו בתורה ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה (דברים כו טו), וזה הרשע (מג) שם עצמו ע"ז, ועוד ישעיה הנביא אמר הדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו (מד) כי במה נחשב הוא (ישעיה כ כג), ולא עוד אלא שאני (מה) יליד בית איסניגטורין של מלך, ומשתחוה להדיוט (מו), הרא הוא דכתיב ותגשן השפחות וגו' ותגש גם לאה וילדיהן ואחר נגש יוסף ורחל וגו' (נא) ועדיין זקני בנימין לא נולד.

הערות ותקונים

כני' וחכ"א הקב"ה הכהר יצא המן ויכין רשע ולדיק ילנב ואח"כ יצא מרדכי ויסלה הימנו ויזנה צ בית המקדש, ובכ"י א' הני' אס טוטל פרוקסי לא שביק לצירייה כלום אלא יצא המן ויכנס ויכין רשע ולדיק ילנב ואח"כ יצא מרדכי ליטול הימנו ויזנה צית המקדש: (לב) ר' יוסי בר חנינא פתח. מונא במדרש אסתר פ"ז אות' י, ובגדפס הני' ר' יוסי פזח וחסרים המלות "בר חנינא", ומונא בילקוט רמז אלף כ"ד והכר הניין: (לג) פרחו לי אלה פח. בכ"י ק' וכ"י ב"מ וכ"י ל' וכ"י א' ובגדפס כתיב מונא במקום פח: (לד) לנמוע. בכ"י ק' וכ"י א' אס אשמע להם: (לה) אס נענש לפניך. בכ"י ק' הני' אס נענש לפניך מיתה שחמך וזבח לאלהים יחרם: (לו) לזאב. בכ"י ב"מ משל לזאב: (לז) ימות בצמא. בכ"י ק' ס"ס "כך עושין לי אומות השולם": (לח) ר' בניה בשם ר' לוי. בכ"י ק' הני' ר' יהודה בשם ר' סימון, ובכ"י ב"מ וכ"י ל' וכ"י א' ר' יהודה בשם ר' בנימין, ובגדפס צ"ר פפ"ר ר' יודן בשם ר' בנימין, וכן הוא להלן במדרש פ"ס אחרים. ובגדפס אסתר פ"ז אות ח' הני' ר' יוחנן בשם ר' בנימין בר ר' לוי, וכן מונא בילקוט רמז אלף כ"ד וחסר שם הניין "אנא גריון", ובכ"י ר' יוחנן בשם ר' בנימין. ובגדפס כ"ז ר' יהודה אמר בניה של רחל כו' עד יראו לדיקים וישמחו ע"כ, קצר המעתיק בלשונו וילא במלת "כי" ידי חובתו, וכוונתו עד יראו לדיקים וישמחו שהוא סיוס המאמר: (לט) בניה של רחל. זה יוסף ומרדכי הכה יבנימין: (מ) ניסן שוה. וכ"י במדרש צ"ר ואסתר רבה, המ"כ פ"ו נס שלום, אולם הניכר הכונה היא בכ"י ב"מ וכ"י ל' נכונם שוה, כי יוסף לא שמע אלהים אף שדברה אליו יוסף יוס, וכן ראיתי כי ה"פ"ת פירש כן, ניסן שוה מולטון נסיון: (מא) ביוסף כתיב וירכב אותו במרכבת המשנה. בכ"י ק' נוסף עוד ביוסף כתיב וילנב אותו בגדי שם (בראשית מא מ) ובכ"י כתיב ומרדכי ילא מלפני המלך בלבוש מלכות וגו', ועיין עוד במדרש צ"ר ואסתר רבה ח"ו סיני: (מב) ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא. במדרש אסתר שם כ"ז ר' לוי אמר, והמלת "בשם ר' חמא בר חנינא" חסרים שם, ובילקוט אסתר שם האומר, ובגדפס שם מתחיל כך, מה אמר להם מרדכי למי שאומר לו מדוע אתה עומד אצל מלכות המלך: (מג) שם עלמנו ע"ז. בכ"י ב"מ שם עלמנו אלוה, ובכ"י א' עשה עלמנו ע"ז: (מד) כי במה נחשב הוא, בכ"י ק' טוקף אל הקרי במה אלא ב"ה, והוא הוספה מגמרא ברכות דף י"ד: (מה) יליד בית איסניגטורין של מלך, בכ"י ב"מ שאני יליד בית איסניגטור של מלך, ובכ"י ל' השמיים המעתיק המלה הזרה, ובכ"י ק' אסניגטורין, ובגדפס אסתר איסניגטורין, המלה רומית Signatur Signatur (מיוסגטוריןכפסט), והמלות "יליד בית" הן הוספה מחוץ מפרש, ולא נמא במדרש אסתר גס לא בילקוט אסתר דבריו לקומה ממדרגת אנא גריון. ובגדפס אסתר שם כ"ז המ"כ אלא שאני איסניגטורין גרסי, ולפי העיין פירוש יליד בית ומיוחס ע"כ, ובגדפס אסתר שם נוסף שכל השבטים נולחו בחוץ לארץ וזקני מלך בארץ ישראל, וכן בכ"י ק' כתיב "שולד בנימין בארץ ישראל": (מו) ה"ד ותגשן. עיין במדרש אסתר שם הלון במה כדרך מדרשים מאוחרים, ובילקוט השמיט כל זה, ובכ"י א' הני' נשתנה קלת אלא אמר מרדכי רשע זה עשה עלמנו ע"ז שאנו מוכרחין עליה בכמה מקומות, ולא עוד אלא שכל השבטים שהתחוו לזיקט ואני לא כשמתיתי

מדרש אבא גוריון פרשה ג יב

וירא המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו. (מז) אמר ר' אבא תחשכנה עיניהם מראות (תהלים סט כד), לפי שמראית עיניהם של רשעים מורידים אותם לניהנם, שנאמר ויראו בני האלהים את בנות האדם כלי טובות הנה וגו' (בראשית 6 ז), (מח) וירא עש (שם נח מח), וירא בלק (במדבר כג ז), וירא בלעם (שם כד ה), וירא המן (אסתר ג ט), לפיכך הם מתביושין במראות עיניהם, שנאמר יראו גוים ויבושו (מלכים 17 ה), (סמ) אבל מראית עיניהם של צדיקים (ג) מעלה אותם, שנאמר וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים (בראשית 18 ז), וירא והנה באר בשדה (שם כט ז), וירא פנחס (במדבר כה ז), וירא והנה הכנה (שמות ג ז), (נא) ולפיכך שמחים במראית עיניהם, שנאמר יראו צדיקים וישמחו (איוב כג יט):

וימלא המן חמה. (נב) אמרו מה עשה המן כשעבר (נג) ולא עמד מרדכי ממקומו ולא שאל בשלומו, (נד) בא לו מצד אחר ועשה עצמו כאילו שאל מרדכי בשלומו, ואמר ליה מרי עליך שלום, אמר ליה מרדכי אין שלום אמר ה' לרשעים (ישעיה נ כה), מיד וימלא המן חמה:

ויבן בעיניו וגו'. (נה) אמר ר' לוי לעוף שקינן על שפת הים ועלה הים והציף את קנו, מה עשה (נו) עמד והתחיל ממלא פיו מים ונותנו בחול, וממלא פיו חול ונותנו בים, בא בחירו וא"ל מה אתה עושה ותתינני, אמר לו אין זו מכאן (נז) עד דאנא עביד הדין ימא חול, א"ל שומה שבעולם (נח) כמה תסתופף, כך ויבקש המן להשמיד את כל היהודים, א"ל הקב"ה שומה [שבעולם] אני בקשתי להשמידם ולא יכלתי, שנאמר ויאמר להשמידם לולי משה בחירו (תהלים קו כג), ואתה מבקש להשמידם, (נט) סוף שהוא טפל בידם. (ס) שישאל נמשלו לצורים, שנאמר

הערות ותקונים

השמותי עשיתי לא נולד בנימין ה"ד ותנש השפחות וגו' ותנש נס לאה וגו' ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו: (מז) ח"ר אבא. במדרש אבא ח"ר איט, ובילקום בסעות אמר רבי, ז"ל אמר ר' איבו, ובכ"ל ל' וכ"י א' ובמדרש פנים אחרים ח"ר איטו, ובכ"ל ב"ם ח"ר לוי: (מח) וירא עש. בכ"ל ק' טסוף וירא אותה שם, ובמדרש אבא טסוף וירא חס אני כנען: (כט) אבל מראות עיניהם של צדיקים מעלה אותם, במדרש אבא הלשון משונה קצת כדרך מדרשים מאוחרים, אבל מראית עיניהם של צדיקים תאר לפי שמראית עיניהם של צדיקים מעלה אותם למעלה העליונה: (ג) מעלה אותן, בכ"ל ק' טסוף "ומשנתן": (ד) לפיכך שמחין במראית עיניהם. בכ"ל ק' לפיכך משתבחים ושמחים: (נב) אמרו מכאן מתחיל בנדפס אחר שהשמים מאמר שלם: (נג) ולא עמד. בכ"ל ק' ולא זו: (נד) בא לו. בכ"ל ק' השר מן בשלומי עד בשלומי שהשמים המעתיק: (נה) ח"ר לוי לעוף, וכ"ס נדפס וגם במדרש אבא אות "למה" לעוף טעם ק' כו' בקצת סינויים, אולם בילקוט הג' משל לאברהם שקינן על שפת הים, ונרשם בלדו פ' טוף, ובעל ערוך השלם לירדיו הרב הגדול מהרש"ל קאחוס כתב פ' בלשון פרסי הולך דרך מים (וואסערשטראסע), ובנדפס קצר המעתיק בלשונו, וכך כחוב שם, ח"ר לוי לעוף שקינן וכו' עד אמר לו הקב"ה אחי הוא גורלן של בניי, שהוא סיוס המאמר הגמלא לפנינו בכ"ל על הכתוב הפיל טור: (נו) עמד והתחיל ממלא פיו מים ונותנו בחול וממלא פיו חול ונותנו בים, בכ"ל פ' וכ"י א' התחיל ממלא פיו מים וסופו לחול וממלא פיו חול וחורק לים, ובמדרש אבא הלשון ברחבה קצת, מה עשה טפל מים מן הים בפיו וסופך ליבשה וטפל עפר מן היבשה ומשליך לים, ובילקוט הלשון משונה, וכ"ל התחיל ממלא פיו וסוף לנחך החול וחזור וממלא פיו חול ונותנו בים, ובכ"ל ק' הג' והתחיל ממלא פיו מן החול ונותנו בים: (נז) עד דאנא עביד הדין ימא חול, וכו"ס בכ"ל ל' וכ"י פ' א', אולם בכ"ל ק' ובילקוט עד דלא. כמה חסיד דדין ימא חול, וכן בכ"ל ב"ם עד שאני עושה זה הים חול וזה החול ים: (נח) כמה תסתופף. וכ"ס בכ"ל ל', ובילקוט הג' סוף כמה חסיד, ובמדרש חס סוף כמה אחיכול, ובכ"ל ב"ג נארר במקומו סוף שאתה טפל בו ונפגע, ובכ"ל ק' הג' כמה חסיד ולא חושיל כור מכאן שלא יספיק לא זה עד שנסתף, ובכ"ל פ' חסיד שבעולם סוף כמה חסיד, והכתיב אשר שמי חול גבול לים וגו' וגבול שם הקב"ה אחי יכול לבלק: (נט) סוף שהוא טפל בידם. בכ"ל ק' סוף שחיפול על ידם, ובכ"ל ב"ם ובכ"ל ל' סוף שאתה טפל בידם, ובכ"ל פ' אני בקשתי לבלותם ולא בקשתי לבלותם ויחמר להשמידם לולי משה בחירו וגו' ואתה מבקש לבלותם סוף שאתה טפל בידם, ובילקוט המאמר מקצוע, וז"ל אמר הקב"ה רשע אני בקשתי ולא יכולתי ויאמר להשמידם לולי משה בחירו ואתה מבקש ויבקש המן. ועיין במדרש אבא פ"ז סוף ס' י': (ס) שמשלו ישראל לצורים. בכ"ל ק' בצורים, ובכ"ל ב"ם וישראל בצורים ממשלו, ובמדרש אבא פ"ז אות י' מתחיל ר' שמעון בן יוסי בן לקויה אמר בעלמא דדין ממשלו ישראל לצורים, ובילקוט אבא שם הוא כמו שפסגינו במדרש א"ג, וגם שם מוצא בשם ר"ם צ"ר יוסי צר לקויה, לכן אין ספק שהיה

מדרש אבא גוריון פרשה ג

(סא) כי מראש צורים אראנו (ממדנר נג ט), ועובדי אלילים נמשלו לחרס, שנאמר ושבירה כשבר נבל יוצרים (ישעיה לז ד), (סב) נפל כיפה על קדרה ווי לקדרה, נפל קדרה על כיפה ווי לקדרה, כך כל מי (סג) שבא ומזדווג להם לישראל, (סד) גומל את שלו מתחת ידיהם :

הפ"ל פור הוא הגורל. (סה) אמר רב חמא בר חנינא א"ל הקב"ה את הוא (סו) גורלן של ישראל :

מיום ליום ומתודש לחודש. (סז) ארז"ל כשאמר המן להפיל גוללות (סח) [התחיל להפיל גוללות] לימים שנאמר מיום ליום. (סט) עלה יום א' לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע בי נבראו שמים וארץ, ואמרת אם יסדו שמים ממעלה ויחקרו מוסרי ארץ למטה גם אני אמאם בכל ורע ישראל (יחזקאל לא טו), ורשע זה מבקש לאבדן, עקור שמים וארץ, ואח"כ כלה איתם. בא לו יום ב' לפני הקב"ה ואמר רבש"ע בי נברא רקיע והבדלת בין מים וזעליונים למים התחתונים, ובניך הבדלת (ע) מבין האומות, עקור רקיע ואח"כ כלה אותם. בא לו יום ג' עלה לרקיע אמר לפניו רבש"ע (עא) בי נבראו אילנות ובניך מקלסין אותך בהן, שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' (ויקרא כג ט), עקור אילנות ואח"כ כלה אותם : בא לו יום ד' עלה לרקיע ואמר לפניו רבש"ע בי נבראו [מאורות] שמש וירח וכוכבים ומזלות וישראל נמשלו בהם, שנאמר והנה השמש והירח וגו' (נחמיה יט ט), עקור מאורות ואח"כ כלה אותם : בא לו יום ה' עלה לרקיע אמר לפניו רבש"ע בי נבראו (עב) בהמות ועופות, ומקריבין לפניך קרבן, (עג) עקור בהמה ועוף ואח"כ כלה אותם : בא לו יום ו' עלה לרקיע, אמר (עד) בי נבראו אדם וחוה, וישראל קרויין אדם, שנאמר ואתנה צאני

הערות ותקונים

שהיה קן לפניו ממדרש א"ג ונשמע : (סא) כי מראש צורים אראנו. נכ"י ק' וכ"י ב"ם ובמדרש אסתר נוסף עוד הביטו אל צור חונתם (ישעיה נא א), וככ"י ל' וכ"י פ' וכ"י א' הכר נ"ב : (סב) נפל כיפה. כ"ה ממדרש אסתר, וזילקום הלשון מקושע : (סג) שבא ומזדווג. נכ"י ק' שיבא להזדווג, וככ"י ל' שיבא ומזדווג, וככ"י ב"ם כל מי שזדווג, וככ"י פ' וכ"י א' כל מי שבא להזדווג : (סד) ניפל את שלו מתחת ידיהם. כ"ה גם נכ"י ל', וככ"י ב"ם הני' כל מי שזדווג לישראל נפל הפרדוקסי שלו מתחת ידיהם, אין ספק שז"ל טעם הפרדוקס שלו. מתחת ידיהם ר"ל כבוד שלו, עיין ערוך ערך פרדוקס : (סה) אמר רב חמא בר חנינא. מובא זילקום שם באריות דברים ונכנעו אחר ואין ספק שטובע ממדרש פנים אחרים, והספתי ממדרש שם בפנים, כי לפנינו קר' המעזיק ולא העזיק כול, ע"ש, ובכל הכ"י הוא כמו לפנינו : (סו) גורלן של ישראל. ובכל כתבי יד וזילקום גורלן של בניי : (סז) ארז"ל כו', מכאן מתחיל המאמר נדפס, כי בעשרה כ"ה העירותי כי חסר מאמר שלם עד סיום המאמר שלפניו אה"ה הוא גורלן של ישראל. וככ"י ק', וכ"י פ', וכ"י ב"ם, וכ"י ל', ובנדפס, הני' שג רבתינו, וככ"י א' אמרו רבתינו, וכן נשתה ממדרש אסתר פ"ז באריות קצת, ושם מתחיל "תני' ונמלא זילקום נכנעו אחר כמו שהעירותי לעיל, ובגדלי הוא ממדרש פנים אחרים : (סח) והתחיל להפיל גוללות. הוספתי כמו שהוא נכ"י ל' וכ"י ב"ם ובנדפס. וככ"י פ' וכ"י א' הני' כשבא המן להפיל גוללות בזה"ה הפיל פור לימים דכתיב מיום ליום : (סט) עלה יום א'. במדרש אסתר כחזב כלל הימים "עמד שרו לפני הקב"ס" : (ע) מבין האומות. נכ"י ק' נוסף ומוזכרים כוזה הרקיע : (עא) בי נבראו אילנות : נכ"י ק' נוסף "ורשעים", וגם בלקח טוב הני' "ופרי האדמה", וככ"י פ' וכ"י א' נוסף "וגו עיין", ובמדרש אסתר הני' זו נבראו ורעים וישראל מפרישין מהם תרומות ומעשרות וכו' נבראו אילנות וישראל מקלסין לשני, ובנדפס יש לתקן מקלסין במקום מלקסין : (עב) בהמות ועופות, נכ"י ק' עופות ובהמות, תיבת "בהמות" יש למחוק כי נבראו ביום השני, וכן נדפס ליתא. וככ"י פ' וכ"י א' כי נבראו לויתן ובהמות וזו שדי שישראל עתידין לשמות בהן לפניך בתחלה כלם ואח"כ את כולם, וככ"י פ' מובא אחר זה "ובמדרש אחר יום ה' אמר לפני הקב"ה רבש"ע בי נבראו שמים וארץ וישראל מקריבין מן העופות מן החרוז ומן בני יונה, בשל הקרבנות החולה ואח"כ בניך ע"כ, ובמדרש פנים אחרים נחמיש נברא זוז שדי, ובמדרש לקח טוב כי נבראו דגים ולויתן והוא שמר לישראל, ועוד זו נברא בהמות ועופות : (עג) עקור בהמה ועוף, וככ"י נכ"י ל', וככ"י ק' וכ"י ב"ם ובנדפס הני' בשל הקרבן : (עד) כי נבראו אדם וחוה. נדפס כי נבראו לאן, וככ"י ק' הני' כי נבראו אדם הראשון, וכ"ה ממדרש אסתר, וכן נכ"י ב"ם וכ"י א' וכ"י פ'

ג' מדרש אבא גוריון פרשה ג

צאן מרעיתי אדם אתם (יחזקאל לו ב), (עז) [בשל כל בני אדם ואח"כ כלה אותם]: בא לו יום ו' עלה לרקיע אמר כתיב ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם (שמות לא י), עקור אותו ואח"כ כלה אותם, כיון שראה שלא היה יכול לימים, בא לו לחדשים, שנאמר ומהדרש לחדש (לפסג ג ז), (עז) ועלה לניסן זכות הפסח, לאייר (עז) זכות יצו, לסיון (עז) זכות מתן תורה, לתמוז (עז) זכות הארץ, (פ) לאב והפכתי אבלם לששון (יחזקאל לא יג), לאלול זכות החומה, (פא) דכתיב ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול (נחמיה ו טו), לתשרי (פב) זכות הרגלים, לחשוון (פג) זכות שרה, (פד) לכסליו ושבת זכות חנוכה, (פה) לשבט זכות אנשי כנסת הגדולה, (פו) באדר ששח, אמר (פז) אבדוק המזלות, (פח) מלה ויקחו להם איש שח (שמות יב ג), (פט) שור, שור או כשב (ויקרא כג כז), תאומים פרץ וזר, (צ) שנאמר והנה תאומים בבטנה (בראשית לה טו), (צא) סרטן זכות יונה, (צב) אריה זכות דניאל, בתולה (צג) זכות חגיה מישא

ה ערות ותקונים

פ' כחצו כי נכרח אדם, וכן הוא נלקח סיב: (עז) נפל כל בני אדם. הוספתי ע"פ כ" ק', וחסר נדפס גם ככ" ב"ם וכ" ל' וכ" פ' וכ" א', וכן נמדד אחרת שם סי' ואם אהרן מנקה לעקר עקור כל האדם ואח"כ יטלטל כהן: (עז) עלה לניסן זכות פסח. ככ" פ' בניסן עלה זכות פסח באייר זכות מן וכן כולל הג' בלוח ז': (עז) זכות יצו, ככ" ק' טספ ופסח שני, גם נמדד אחרת לפנינו באייר זכות פסח קסן וזכות המן שניתן להם לישראל בחמשה עשר בו, וככ" פ' טספ, ובמדד אחר באייר זכות פסח שני: (עז) זכות מתן תורה. ככ" ק' זכות עזרת ומתן תורה: (עז) זכות הארץ, ככ" ב"ם טספ וזכות יחושע וכלל, ועיין בחדושי הרד"ל נמדד אחרת שם שהביא בפי' אכן יחיוא הביא בתמוז זכות מלחמת יהושע שנמשך ששה חודשים בתקופת תמוז כדליתא בנדר שולס פ"א, ולפי נוסחת ספרים זכות הארץ דהיינו זכות עליית עזרא ונלוותו לארץ בתמוז וכדמוכחי קרא דכתיב (עזרא ז ט) באחד לחודש החמישי בא אל ירושלים, וכיון ששנינו (בתענית י) פ"ו יום כדי שיבא אחרון שבישראל לנהר פרת א"כ נט"ו יום קודם אחד באב הוא שעבר עזרא ונלוותו את נהר פרת ונכנס לארץ ישראל בעלייתו מבבל דהיינו בחודש תמוז, ודליתא בפי' מהרז"ל שכתב בתמוז זכות הארץ שהלכו המרגלים לתור את הארץ ומסר כלל נפשו וזכות משה זמורה ואכילת ענבים, וזה היה בתמוז, כמ"ם נמדד רבנא פס"ו טספ סי' י"ב, ועיין בפי' ענף: (פ) לאב והפכתי אבלם לששון. זה חסר נמדד אחרת רבנא, וסם נמלא הוספה, ישור למה לא עלה הנזיר בתמוז ואב שאלו לפי הקב"ה רבנ"ה דייני פורענות שאירעו בו לנצח בתמוז חמשה וצאב חמשה, ור"ל בתמוז חמשה נשתברו הלוחות ונפל התמיד והנקמה העיר ושרף אלוסעטום את התורה והועמד אלם ביהלם, וצאב חמשה נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשנים ונלכדה ביתר ונחרשה העיר, ובנדפס והפכתי אבלם לששון ז"ל והפכתי והוא לזון הכחוש (יחזקאל לא יג): (פא) דכתיב ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול. נדפס בעשרים ותשלם החומה בעשור לחודש אלול, ז"ל בעשרים וחמשה לאלול, ובמדד אחרת טספ וגם זכות מעשר בהמה כהואל דהניין תמן באדר באלול ר"ה למעשר בהמה, והוא לקוח נמדד פנים אחרים, עיין להלן: (פב) זכות הרגלים, שמדד אחרת זכות שופר וזכור ורגלים. וככ" פ' זכות הרגלים וזכות השופר וזו כפור וזכור וזלוג: (פג) זכות שרה. נמדד אחרת טספ וזכות שרה אמונו שג' משה. ור"ל שמהה מנער בשורת העקדה, ועיין בפי' מהרז"ל ובחדושי הרד"ל: (פד) לכסליו ושבת זכות חנוכה, כ"ה בכל כתיב יד, ובנדפס הג' כסליו זכות חטקה ושבת זכות עזרא, וזה נתיין ע"פ מדד אחרת, ומה שהביא זו זכות חטקה ר"ל שעתיד להיות, ועיין בחדושי הרד"ל, וזלוג (הוא מן מדד פנים אחרים) איתא בכלי חטקה וגמורה מלאכת המשכן, ומה שהביא נדפס שבת זכות עזרא עיין נמדד שם שהביא ראה מן הכחוש: (פה) לשבט זכות ארזי כנסת הגדולה. עיין באחרת רבנא שם ששנים ושלשה בו נתקבלו בו כל ישראל על פלגם בנבטה ועל אלם מירב, והוא לזון סבריייתא במגילת תענית: (פז) באדר ששח, וכן הוא נדפס וגם נמדד אחרת מ"ה ר"ח אדר ולא מלא בו שם זכות התחיל הרשע לשמות. וככ" ב"ם וככ" ק' טספ באדר ששח אחר בו משה רבם, ולא ידע כי בו טולל ופ' משה, וככ" ל' ליהא זה, ובמדד אחרת נמלא זה אחר המאמר שבת המזלות, והוא מנמלה מנינה י"ג ע"ב: (פז) אחר אבדוק המזלות. גם זה הוא נמדד אחרת שם באריות דברים כדך המדרשים המאחרים: (פח) ויקחו להם איש שח, נמדד שם מלה זכות פסח ה"ד ויקחו איש שח: (פט) שור או כשב. נמדד שם שור נמלא זכות יוסף שנקרא שור ה"ד כסר שור הדר לו וזכות קרבן שנאמר שור או כשב: (צ) שנאמר והנה תאומים בנפסה. זה נשמש נדפס: (צא) סרטן זכות יונה, זה חסר נמדד אחרת ששנים ע"ל המעציקים ויש להוסיף שמה: (צב) אריה זכות דניאל. נמדד אחרת טספ שיהי משנפס יהודה הנקרא אריה: (צג) זכות חגיה מישאל ועזריה, עיין נמדד

מדרש אבא גוריון פרשה ג

ועוריה, מאזנים וכות אויב שנאמר (צד) ישקלני במאזני צדק (איזו לא ו), עקרב זכות יחזקאל, שנאמר ואל עקרבם אתה יושב (יחזקאל נ ו), קשת זכות יוסף, שנאמר ותשב באיתן קשתו (בראשית נט כד), גדי זכות יעקב, שנאמר ואת עורות גדי העזים (שם כז כו), דלי זכות משה, שנאמר וגם דלה דלה לנו (שמות יט), דגים לא מצא להם זכות, אמר (צח) כשם שהדגים נבלעים, כך שונא ישראל נבלעים, תפושים הם בידי כהדא נונא, א"ל הקב"ה לית אינון בידך אלא את בידיהון, מה הדג הזה פעמים בולע ופעמים נבלע, אף את נבלע בידיהון:

(צו) ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם. (צז) כד אנו בעין (צח) למיזבן מנהון מיד סוגרים עלינו שוקים, (צט) ומשחקים עלינו ומכניסין הפרד במסוגנו, (ק) חדא לשבעה יומין שבתא, לתלתין יומין ריש ירחא, (ק*) בניסן פסחא, (קא) במיזבן עצירתא, (קב) ואית להון ירחא ומפסידין בו ממונו של עולם, ריש שתא ויומא רבא וחנא דמטללא תמניא יומין, כל יומא אכלין השתין ורווין ונפקין ויתבין (קג) ומבוי ליה למלכא, א"ל הקב"ה רשע יאות זנית (קד) אלא מה הנאה דלא מנית אינון תרין

הערות ותקונים

במדרש אסתר ששם נוסף שהן דומין כחולת של ידעא איש זלתי בעלה כך הם לא שינו אלהים ודחותיהם והחזיקו ביהדותן: (צד) ישקלני במאזני צדק, כ"ה גם בכ"י ק' וכ"י ב"ם וכ"י ל' ובגדפס. אולם במדרש אסתר הציג הכוזב לו שקל ישקל כעסי (איזו ו ז): (צה) כשם שהדגים נבלעים כך שונא ישראל נבלעים. וכ"ה גם בגדפס. וככ"י ק', ופה חסר וכנ"ל כשם שהדגים [נבלעים] כך אני בולע אזהר א"ל הקב"ה כשם שהדגים [נבלעים] כך שונאי ישראל נבלעים. וככ"י ק' וככ"י פ' וככ"י א' הנספח: דגים לא מצא זכות אחר כך כשם שהדגים נבלעים כך הם נבלעים מידו ותפוסין כהדא נונא אחר ליה הקב"ה לית אינון בידך אלא את בידיהון מה הדג הזה פעמים בולע פעמים נבלע אף את נבלע בידיהון. והיא ג' ישרה. ובגדפס ג"כ הלשון משוש, גם יש לתקן שם ותפוסין אינון ביד' ל"ל ותפוסין אינון ביד', גם במקום אינון בידך ל"ל לית אינון בידך: (צו) ויאמר המן. לפני זה נמצא בגדפס הוספה, ויאמר המן למלך אחשוורוש אחר לו נכלהו אחר ליה מספיקו מאלהון כו', גם על מפורד ומפורד כפריה היו שאינה עושה פרי ואין הנאה ממנה כך מהם אין הנאה, כל זה הוסיף המעתיק מנמרא וליה י"ז ע"ב, וליהא נכל הכתיב יד: (צז) כד אנו צעין, וככ"י ב"ם כד אנו צעין, וככ"י ק' וכ"י א' כד צעין, ובגדפס כדלא צעין: (צח) למזבן מנהון מיד סוגרים עלינו את השוקים, וככ"י ב"ם וכ"י ל' מיד הם סוגרין, וככ"י ק' וכ"י א' וכ"י פ' הגי' כד צעין למיזבן מנהון מ"דעס סוגרים עלינו השוקים, ר"ל כשאנו חפלים לקנות דבר מה סוגרים עלינו השוקים, ובגדפס הגי' משובשת, כדלא צעין למיזבן מנהון מירעה סוגרים עלינו שוקים. והרב המו"ל ידידי הרב החורק הגדול מהר"א יעלינעק הציג סימן השאלה, ובאמת ל"ל כד אנו צעין למיזבן מנהון מירעה סוגרים עלינו שוקים, או ל"ל מיד הם סוגרים וכו'. ומזה ענה מה שהביא ההרגוס שני יומא דלנון צביין למזבן מנהון אחרין לנא יומא שריא הוא, ויומא די אמחא צביין למזבן מנהון אחרין [ל"ל צ"ל] עלן שוקין ואחרין מן יומא אסירא הוא: (צט) ומשחקים עלינו, וככ"י ק' ומשחקים בנו ואומרים לנו יום שבת הוא לשבעה יומין, וככ"י ב"ם ומשחקים בנו ומלעגים אותנו ואומרים לנו היום שבת, היום ר"ח, היום מועד היום אסור הוא, ומכניסין הפסד בממונו. וככ"י א' וכ"י פ' ומשחקים עלינו ואומרים יום אסור הוא ומכניסין הפסד בממונו של עולם: (ק) חדא לשבעה יומין. מובא במדרש אסתר פ"ז ס"י י"ב וטבע מאנא גריון: (ק*) בניסן פסחא. בכ"י ב"ם נוסף בלייזר פסח שני, ובכל כתבי יד ליתא: (קא) בסיון עזרתא. בכ"י ק' נוסף וסלקין לאגירא חורין וחורין ומלקטין אותן ואחרין הכדין יתלקטון בניהון דשנאיזא מבינא. וזה מלאתי גם בת"ס הנוגע מזה המדרש ח"ל: בירח סיון תרין יומין סבין עבדין וסלקין לאגירא בית אלהון ושדיין חורי תפוחים ומלקטין יתאון ואחרין סך מה דמלקטין חורי הכדי יתלקטון בניהון מן בינא ע"כ. והנה ברור כי המלה תפוחים טפסה לפרש מלת חורי, עיין ערך ערך חור: (קב) ואית להון חד ירחא. בכ"י ק' נוסף פה דיתבין ומבין למלכא: (קג) ומבוי ליה למלכא. בכ"י ק' טפס ואומרים ומלכות ודון מהרה תעקר ותשבר, ועיין ילקוט רמז אלף ל"ה ששביא בשם מדרש ולמלך אין שום להיטחם פוחים בתי כנסיות ואומרים שעת ישראל ואח"כ אומרים בתפלות ומכניע זדים, והוא במדרש פנים אחרים של מדרש אסתר כמו שצ"ל להלן: (קד) אלא מה הנאה דלא מנית. בכ"י א' וכ"י פ' הגי' אלא אכתי לא מנית שני יומי דאינון עזידין למיחיו [במפתח] [ל"ל במפתח] כדכתיב ליהוה טושים

מדרש אבא גוריון פרשה ג

יוסף דאנא עתיד למיתן בהון שמחה במפלתו של אותו רשע, (קה) כדכתיב לחיות עושים את שני הימים האלה (אסתר ט כו) :

ולמלך אין שוה להניחם. (קו) אמר ר' לוי כל מה שהיה המן מקמרן ישראל מלמטה, והיה מיכאל (קז) מלמד זכות מלמעלה, אמר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאין מקשרנין שעבדו ע"י, ולא על שגילו עריות, ולא על ששפכו דמים, אלא על ששומרים תורתך, א"ל הקב"ה חידך לא שבקינן ולא אשבקינן, דכתיב כי לא ימוש ה' את עמו (ש"א י"ג) :

אם על המלך שב. אמר ליה (קה) [וכמה אינן, א"ל] (קט) המן השתא אין אנא יודע מנייניהון כמה אינן, אלא (קי) כד נפקו ממצרים הוו ליה שית מאה אלפי גברא, על כל חד וחד יהיבנא לך (קי"א) מאה זוזי, (קי"ב) לאחד קולמוס את יהיב, א"ל אחשוורוש (קי"ג) אף אני רוצה לאכדן, אלא מה אעשה שאלהיהם גדול הוא, (קי"ד) והוא אוהב אותם ביותר, (קט"ו) וכל העומד עליהם הוא מפילו תחת כפות רגליהם, (קט"ז) ויש לנו ללמוד מפרעה שמלך מסוף העולם ועד סופו, (קי"ח) ובשביל שהעביר בישראל, שפטים בננעים גדולים, והוציאם ברכוש, וקרע להם את הים, מה שלא עשה לאומה אחרת, ודרך אהריהם בשש מאות אלף, וסבעו בים סוף הוא וכל חילו, (קי"ח) בא עמלק וקינך עליהם בארבע מאות אלף איש גבורים, וכלם מסרן אלהיהן ביד יהושע בן נון והרגם, שנאמר ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו (שמות י"ג), (קי"ט) בא סימרא עליהם בארבעים אלף ראשי גייסות, וכל אחד היה עמו מאה אלף איש, (קכ) וכלם המסם, וצוה לכוכבים ושרפום, שנאמר מן שמים נלחמו הכוכבים

הערות ותקונים

את שני הימים גוי' : (קה) כדכתיב להיות עושים. כ"ה בכל כתבי יד, ובכ"ה ק' מובא הכתוב להיות עושים את יום ארבעה עשר נחמד אחר ואת יום חמשה עשר זו (אסתר ט' כ"א), ובמדרש אסתר הלשון משונה כדרך מדרשים מאוחרים, א"ל הקב"ה רשע אחת מפיל עין רעה במועדיהם שלהם הרי אני מפילן לפניכם ומוסיפם להם מועד אחד על מפלתך זה ימי הפורים ה"ה פי כסיל מחתה לו : (קו) א"ל לוי. נשנה גם במדרש אסתר פ"ז אות י"ב בלי שם האומר, ומובא ג"כ בילקוט רמז אלף כ"ה בשם ר' לוי, ובילקוט שם נרשם בליזו "מדרש" ומעורב במאמר האחר מאתריס מהלך גריון וממדרש פנים אחרים גם מגמרא מגילה. ובכ"ה ב"ם ובכ"ה א' ובכ"ה פ' נוסף לפני זה, אמר לו אפילו זכור נוסף בכוס של אחד מהם זורק ושוחטו, ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהם חובטו על הקרקע". וזה הוסיף משתיק אחד מגמרא מגילה י"ג ע"ה : (קו) מלמד זכות מלמעלה. בכל כתבי יד הני' בניגוריא, וכן גם במדרש אסתר, וכלן השמים המשתקים המלה הזאת והלגי תחתיה מלה "זכות" : (קה) וכמה אינן. הוסיפו ו"ה לנכון בכ"ה א' ובכ"ה פ' : (קט) א"ל השתא אין אנא יודע מנייניהון. המאמר הזה נמצא במדרש אסתר פ"ז אות י"ט, רק המסדר הפך הסדר, והאמר שם בשיבוש, כי ו"ל המדרש שם, ד"ל את על המלך סוב יכתב לאכדס אמר לו קולמוס את כותב אמר לו ועשרת אלפים כבר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה [ז"ל אמר לו קולמוס אחד אתה כותב ועשרת אלפים כ"ה א"ל וכמה אינן] אמר ליה השתא לית אנא ידע מנייניהון כ"ה. והמאמר הזה נמצא גם ב"ה ועל כל חד וחד מנהון אנא יתיב [ז"ל יתיב] לך מאה זוזי דסכים אכתהון כד נפקו ממלריס הוו שית מאה אלפי גברי וסכוס שית מאה אלפי זוזי הוין עשרת אלפין ככרין דכסף לחור [ז"ל לחור] קולמוסא אחיבה לי וכספא אחקול : (קי) כד נפקו ממלריס. בכ"ה ב"ם נוסף אצל אנא דכרינא כד נפקו ממלריס : (קי"א) מאה זוזי. במדרש אסתר ס"ס "דריינו חמשים שקלים", ועיין במ"ה, ורש"י בזה"ש מגילה ט"ז ע"א פ"א דהני עשרה אלפי ככרי כספא שכתבו וז"ל : שמעתי ששערה אלפי ככר כסף עולין חצי שקל לכל אחד מישראל שזיו ת"ר אלף כסילא ממלריס ואמר שיתן ללחאורוס כל פדיונם ודוק ותשכח עכ"ל : (קי"ב) לחור קולמוס. ובילקוט שם קולמוס אתה כותב ועשרת אלפים כבר כסף אחת נוסף, ובכ"ה פ' יב לו לחור קולמוס, ובכ"ה ב"ם הני ואין אני רוצה ממך אלא לחור קולמוס : (קי"ג) אף אני רוצה לאכדן, בכ"ה פ' ובכ"ה א' אף אני שונאן ביותר : (קי"ד) אהב אותם ביותר. בכ"ה ב"ם ואהב אותם הרבה : (קט"ו) וכל העומד עליהם, בכ"ה ומופיל את ארביסם לפניהם : (קט"ז) ויש לנו ללמוד מפרעה כ"ה א' ובכ"ה פ' הלשון בקרקה ויש לנו ללמוד מפרעה לפי ששתעבד בנה מה היה בכוסו, ע"ה, וכל המאמר ליתא שם : (קי"ח) ובשביל שהעביר בים. בכ"ה ב"ם נוסף "ראה מה אירע לו" : (קי"ח) בא עמלק וקינך עליהם. גם בנאן בכ"ה א' ובכ"ה פ' הלשון בקרקה ובה עליהן עמלק וקינך בארבע מאות אלף בניגורין וכלן מסרן הקב"ה ביד יהושע ע"ה : (קי"ט) בא סימרא עליהם. בילקוט שופטים רמז אלף מ"ג בשם אבא גריון : (קכ) וכלם הממס וזה לכוכבים ושרפום. בכ"ה ב"ם וכלם הממס וזה גם לכוכבים וללחמו על ידם ושרפם, ובגמרא וכלם אלריסם מסרם לכוכבים וללחמו עמהם ושרפם :

מדרש אבא גוריון פרשה ג

ממסלותם נלחבו עם סיסרא (שופטים ה כ), (קבא) ולסיסרא עצמו מה עשו, כמו שספרו לנו אבותינו, לא היה נבחר כמזהו, ובן שלשים שנה היה, וכבש כל העולם בכחו, ולא היה כרך שלא הפיל חומותיו בקולו, (קכב) ואפילו היה בשדה, כיון שנתן קולו עליה לא זזה ממקומה, (קכג) אמרו עליו פעם אחד ירד לנחל קישון לשתות מים, (קכד) ועלו בזקנו כמה דגים, (קכה) וכשהיה יורד למלחמה, היו נושאים אותו תשע מאות סוסים במרכבה, ובהוירתו (קכו) לא היה אחד מהם יוצא מתחתיו בשלום, (קכז) שהיה חותכן כבדול לצמר, ולבסוף מסרו אלהיהם ביד אשה, (קכח) ועשאוהו חיפה וקלון לכל העולם, (קכט) ומלכים רבים וגדולים ממנו עמדו עליהם, (קל) וכלם הפילים ובימלם מן העולם, (קלא) וחיו חרפה לדורות, ואנו על אחת כמה וכמה, (קלב) חדל לך מהרעה הזאת, ואעפ"כ היה מטריחו בכל יום, (קלג) אמר לו אחשוורוש הואיל וכן נימלך בחכמים ובחזמונים, מיד קיבץ כל החכמי אומה ולשון, א"ל מה אתם אומרים, רצונכם שנאבד אומה זאת שמעשיה משונים מכל הבריות, אמרו לו (קלד) מי זה שרוצה להכשילך במכשול גדול כזה, אם ישראל יאבדו, אין העולם יכול להתקיים, אפילו שעה אחת, לפי שאין העולם מתקיים אלא בשביל התורה שהגויין בה יומם ולילה, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי (יחזקאל ג כה), ולא עוד אלא שכל אומות העולם קרויין נכרים, שנאמר וגם את הנכרי (מ"א ח מה), וישראל קרויין בנין, שנאמר בנין אתם לה' אלהיכם (דברים יד א), ויש אדם שגונע בבניו של הקב"ה שהוא מלך בעליונים ובתחתונים וברדו ורחות וגשמות והוא משפיל ומורסם מסית ומחיה, (קלה) וינקה מהם, (קלו) א"ל המן אלהיהם שעשה להם כל

הערות ותקונים

ושרפם, וככ"פ' וסולס נהממו וטוה לטוכים להילחם עמו: (קבא) ולסיסרא עצמו מה עשו כו'. ככ"ק' הני' סיסרא בן שלשים שנה היה, והשאר חסר, וככ"א' א' וככ"פ' א' חיתא קד: ושמענו עליו על סיסרא שלא היה כמוהו נבחר בדורו ובן שלשים שנה וכבש כל העולם בכחו: (קכב) אפילו היה בשדה כיון שנתן קולו. ככ"ק' ואפילו היה בשדה השומעת קולו לא עומדת ממקומה: (קכג) אמרו עליו עד וכשהיה יורד למלחמה חסר בנדפס, וככ"ק' חסרים המלות "אמרו עליו" ומתחיל "פעם אחת". ככ"א' א' וככ"פ' א' אמרו כשהיה יורד לנחל קישון לשתות או לרחוץ: (קכד) ועלו בזקנו כמה דגים. ככ"ק' ק' ועלו בזקנו ריבז דגים, ככ"ב' ב"ם ועלו בזקנו שלשה אלפים ריבז דגים, אולס ככ"ל' ל' הני' ועלו בזקנו הדגה דגים, וצילקוס שופטים שס אמרו כשהיה יורד לרחוץ נחל קישון היה עולה בזקנו כמה מאכל בני אדם דגים. ככ"א' א' וככ"פ' א' היה עולה בזקנו מאכל כמה בני אדם, דגים. כדור ש"ל' ככאל' נס צילקוס והיה עולה בזקנו דגים מאכל כמה בני אדם: (קכה) וכשהיה יורד למלחמה היו נושאים אותו תשע מאות סוסים במרכבה. כ"ה בנדפס וככ"ב' ב"ם, אכן ככ"ק' ק' הני' והיו מושיכין מרכבתו תשע מאות סוסים, והשאר חסר. וככ"פ' א' וככ"א' א' היו נושאים ס' מאות סוסים במרכבה: (קכו) ובחזירתו לא היה אחד יוצא מתחתיו בשלום. ככ"א' א' וככ"פ' א' ובחזורה לא היה אחד מהם חוזר שלם: (קכז) שהיה חותכן כבדול לצמר. בנדפס שהיה חותכין כבדול כזמר, יס לנחן כמו שהוא לפנינו, וככ"ק' ק' הני' וכשהיה יורד מהם היו כולם מתים ונפל ביד אשה ומלכים רבים הפיל לפנייהם, וחסר דף שלם עד ויקראו סופרי המלך. וככ"א' א' וככ"פ' א' ובסוף נמסר ביד אשה, והמלות שהיה חותכן כבדול לצמר ליתא שם: (קכח) ועשאוהו חרפה וקלון לכל העולם. וככ"א' א' ועשה חרפה וקלם לכל העולם: (קכט) ומלכים רבים וגדולים ממנו עמדו עליהם. ככ"א' פ' וככ"א' א' וסמחריב שכיבש כל העולם כולו ומלכים גדולים ועלומים שעמדו עליו כולן הפילו הקב"ה מפניהם וצילקוס מן העולם: (קל) וכולן הפילו. ז' מלות האלה שנשמעו בנדפס: (קלא) והיו חרפה לדורות. המלות האלה חסרים ככ"א' א' וככ"פ' א': (קלב) חדל לך מהרעה הזאת. ככ"א' ב"ם חדל לך מן החרפה הזאת, ובנדפס חדל לך מן הדיעה הזאת: (קלג) אמר לו אחשוורוש הואיל וכן נמלך בחכמים, טובא צילקוס רמו תתרי"ג צ"ל בליה ההוא ורשס בצלו מדרש ורואו מן מדרש פנים חמרים א' וקלת בסגנון אחר, וכן נמלא בחדרס אסתר פ"א אות י"ג בשינויים ובהוספת כדרך מדרשים המאוחרים, ככ"א' פ' וככ"א' א' הנידפס ואעפ"כ היה מטריחו בכל יום עד שאמר לו אחשוורוש הואיל וכן הוא נמלך בחכמים כו': (קלד) מי זה שרוצה להכשילך במכשול גדול כזה. במדרש אסתר בשעות ורואה להשליך ז"ל להכשילך, ובעל מ"כ כתב ורואה להשליך לשון דחוק קת' כו', וכאשר חקנתי נכון הוא: (קלה) וינקה מהם. המלות האלה שנשמעו בדפוס, וככ"א' ל' הני' וינקה למי שעשה להם רעה וככ"א' פ' וככ"א' א' הני' יש אדם שגונע צנינו של הקב"ה וינקה, וכל השאר חסר: (קלו) א"ל המן אלהיהם שעשה להם כל הנסים. בנדפס הני' נשתנה קת', אמר להם המן כל הדגים שאמרתם נאמח הים

טו

מדרש אבא גוריון פרשה ג

הנמים עונם והסתיר פניו מהם ואינו מסתכל בהם, שהרי נבוכדנצר עלה והחריב ביתו ושרף היכלו, (קלז) ולא עמד כנגדו, שנאמר ויאמר לא יראה יה ונ' (תהלים ד ז), (קלח) כיון שאמר להם כעניין זה, מיד קיבלו ממנו ועמדו והסכימו עמו, אמר להם אחשוורוש [נפיל גורלות] אם יעלה הכסף בידי והעם בידך, הרי הם מסורים לך, ואם יעלה העם בידי והכסף בידך אינם מסורים לך, מיד הפילו גורלות, ורוח הקודש צווחת ואומרת ואל עמי יד גורל (יחזקאל ד ג), ועלו העם בגורלו של המן, (קלם) מיד צרה לו צרה גדולה על הכסף, ראה אחשוורוש (קם) ושאיירע לו על הכסף, מיד ויסר המלך את מבעתי ונ':

ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך. (קמא) איני מבקש לא משכרן ולא בהפסדן, השיבה רוח הקודש ואמרה לו (קמב) הכסף נתון לך, העין נתון לך, דחשבניה דדין כחשבניה דדין:

ויסר המלך את מבעתי. (קמג) רבנן אמרין אחשוורוש היה שונא את ישראל יותר מהמן, מנהגו של עולם דרכו של לוקח לתת ערבון למוכר, ברם הכא ויסר המלך את מבעתי:

ויקראו סופרי המלך. (קמד) מה כתיב בהון, כל עממיא אומיא (קמה) ולשניא [די דארין בכל ארעא] שלמכון יסנא, (קמו) ידוע לטון כי אדם אחד (קמז) בא לפנינו, לא מארצנו ולא מארמתינו, אלא מזרע עמלק, (קמח) בן גדולים הוא, והמן שמו, (קמט) ושאל ממני שאלה קמנה (קנ) וקלה, (קנא) אמר עם אחד יש בינינו ובזוי מכל העמים, (קנב) מכשול בכל זמן, (קנג) ודומים כמשוגעים, וחפצים ברעיתנו,

הערות ותקונים

היא כשהקב"ה רצו להם וכשהיה בית המקדש קיים אבל עכשיו איזה אלהים שפשה להם ניסים מרובים עומס והסתיר פניו. מהם ואינו מסתכל בהם. ועיין במדרש אסתר שם ג"כ בשניונים. וככ"א א' וכ"א פ' הני' אמר להם אלהים שאלה אומרים כבר עזם והסתיר פניו מהם ואינו משגיח בהם: (קלז) ולא עמד כנגדו. ככ"א א' וכ"א פ' טספ, או שאל הוסיף ואינו יכול: (קלח) כיון שאמר להם כעניין זה ה'. ככ"א א' וכ"א פ' כיון ששמו כן מיד קיבלו הימנו והסכימו עמו: (קלם) מיד צרה לו צרה גדולה על הכסף. נדפסם וככ"א ב"ם סיים אמר עכשיו אני שוקל כל הכסף הזה, וככ"א ל' הסר ג"כ: (קמ) שאירע לו על הכסף. נדפסם שורה לו על הכסף, וככ"א פ' וככ"א א' שהיר לו על הכסף: (קמא) איני מבקש לא משכרן ולא בהפסדן. זה הסר נדפסם, וככ"א ב"ם מיד ויסר המלך את מבעתי אמר איני מבקש לא בהפסדן ולא משכרן: (קמב) הכסף נתון לך העין נתון לך חשבניה דדין כחשבניה דדין. מובא במדרש אסתר פ"ז אות כ"ה הכסף נגממתי' קס"ה כמו העין חושבניה דדין כחשבניה דדין וראיתי בתוס' מגילה י"ג ע"ז ד"ה הכסף שהניח וז"ל הכסף נתון לך נגממתי' דהכסף עולה העין, רמז לו שיתלה עליו, עכ"ל. ודבריהם טובים ממדרש ח"ג, ונראה גם בלשון אסתר: (קמג) רבנן אמרין מנהגו של עולם. מובא גם במדרש אסתר פ"ז אות כ' וטוב מאד, וכן מובא גם בילקוט רמז אלף נ"ה: (קמד) ומה כתב בהון. מכאן מתחיל ככ"ק, עיין למעלה הערה קכ"ה שהנחתי כי הסר דף שלם. והני' שם ומה כתוב בספרים, ונדפס מה כתוב מהן ז"ל בהון: (קמה) ולשניא [די דארין בכל ארעא] שלמכון יסנא. הוא לשון הכתוב דניאל ג' ז"ל, וכן ו' כ"ז, ונדפסם שלמא יסנא ז"ל שלמכון יסנא: (קמו) ידוע לכם. כן הוא בכל כהני יד, וכן נדפסם נמאלה ההתחלה ידוע לכם אחד בא אלנו לא מארצנו ולא מארמתינו אלא מזרע עמלק פ"כ, וזוהי נאום שם הפרש, והאחר חסר, כי נשמע דף שלם, ומתחיל פ"ד ומרדכי ידע. והנה המאמר הזה אשר הוא לפנינו נגמלן עברי וא' נמאל ככ"א ב"ם נגמלן ארמי, ואין ספק שכן היה בשלם וראשונה במדרש ז"ל ואח"כ העתיקוהו המעתיקים ללשון עברי, והנחתי בנפיש גם נירסת הכ"ב ב"ם נגמלן ארמי. במדרש אסתר פ"ז אות י"ג נמאל המאמר הזה בקצת שינויים, וכן נמאל בילקוט רמז אלף נ"ה וגרסם נגדו "מדרש" וז"ל אבא גריון: (קמז) בא לפנינו. ככ"א ק' בא אללנו משיאי הארץ: (קמח) בן גדולים הוא, ככ"א ק' בן גדוליו שלם הוא, ובמדרש אסתר אלא מזרע המלוכה הוא ומזרעו של עמלק ומגדולי הדור הוא, וכן בטוסתא אחרת נגמלן ארמי כתוב בין רבנן עמלא הוא, וחקתי שז"ל ביר רבנן עמלא הוא: (קמט) ושאל ממני. ככ"א ק' ובמדרש אסתר וככ"א א' ממנו: (קנ) וקלה. המלה הזאת ליתא ככ"א ק', וכן ליתא נגמלן ארמי, וממלא גם במדרש אסתר: (קנא) ואמר עם אחד יש בינינו. מכאן מתחיל בילקוט שם עם בזוי ר' בינו דומים כמשוגעים חפצים ברעיתו, וחסר שם שורה שלימה, ויש לתקן ע"פ המדרש אבא גריון: (קנב) מכשול בכל זמן. ככ"א ק' מכשול הוא בירט בכל זמן, וזה ליתא במדרש ובילקוט, וככ"א א' מרבה מכשול בכל זמן: (קנג) ודומים כמשוגעים

מדרש אבא גוריון פרשה ג

ורוחם נסה, (קנז) וקללת המלך שרויה בפיחם, ומה קללה מקללים, אומרים ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו (תהלים י טו), ועוד אומרים לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים (תהלים קמט ז), (קנה) וכופרים בטובה מימיהם, מה עשו לפרעה העני, כשירדו למצרים קבלו בסבר פנים יפות, והושיבו במיטת הארץ בארץ גושן, וזו אותן בשני רעבון, והאכילו מכל טובה, (קנו) פלטין היה לו לבנות שם, ולא היה יכול לעמוד כנגדן, ובאו עליו בעליה, אמרו לו לזכות לאלהינו אנחנו חולכין ולבסוף ג' ימים אנחנו חוזרין, רצונך להשאילנו כלי כסף וכלי זהב ובגדים ומרגליות ונלך, והשאלוהו ומענו כל אחד ואחד מהם (קנו) תשעים חמורים, עד שניצלו אותם, הלכו ונתעכבו ולא חזרו, הלכו אחריהם בשביל ממונם, ומה עשו להם, אדם אחד היה עמהם ושמו משה בן עמרם, ונטל מקלו וליחש עליו, והכה בים ויבש, ואינו יודע במה לחזור ולא יכול, (קנה) ואינו יודע במה רדפו, ונשקע הוא וכל חילו ולא זכרו הטובה שעשה עמהם פרעה. עמלק אבי אבא מה עשו לו בשעה שבא עליהם למלחמה, שנאמר ויבא עמלק (שמות יז ה), (קנז) מהיכן בא, א"ר ברוספדי מאצל בלעם הרשע בא שהלך ליטול עצה מכנו, א"ל אני יודע שבעל עצה ומהשבה אתה, וכל היועץ עמך אינו נכשל, מה אתה יועצנו, אלו המצריים שעשו להם כמה טובות כך עשו להם, שאר בני אדם על אחת כמה וכמה, א"ל לך עשה עמהם מלחמה, ואם אתה לא תוכל להם, אין כל בריה יכולה להם, לפי שהן תלויין בזכותו של אברהם, אף אתה כן, מיד בא עליהם למלחמה, מה עשה אותו משה, היה לו תלמיד אחד, ושמו יהושע בן נון, אכזרי בלא רחמנות, ואמר לו משה בהר לנו אנשים (שמות יז ט), אינו יודע אם בכשפים בא עליהם, (קס) מה עשה משה ונטל אבן וישב עליה, ואינו יודע מה היה לוחש עד שרפו ידיהם של עם עמלק ונפלו לפניהם הרוגים, שנאמר ויחלוש יהושע את עמלק (סז), באו לארץ סיחון, גבורי עולם היו, ואינו יודע במה הרגום, באו למלכי מדין, אף אותם איבדום, מה עשה תלמיד של משה שהכניסם לארץ ז' עמסים, איבדום מן העולם ונטל ארצם מידם, ואיבד ל"א מלכים ולא ריחמן, ועוד באו לסיסרא ואינו יודע מה עשו לנחל קישון וגרפם ושטפם לים הגדול. (קסא) ושוב היה להם מלך אחד ושמו דוד, (קסב) והיה יוצא ומשחית ומכלה כל האומות ולא היה מרחם לכל בריה, שנאמר ואיש ואשה לא יהיה דוד (ש"א כו יא), עמד אחריי שלמה בנו ובנה להם בית אחד וקראו בית המקדש, ואינו יודע מה היה להם בתוכו, וכשבאים עליהם למלחמה נכנסים בתוכו ועומדים שם, ואינו יודע מה עושים בו, לשעה קלה יוצאין והורגין הכל, ולא היה סדה טובה שלא נתגאו בה, ומתוך טובה יתרה שהיה להם לא חשבו כל אומה ולשון בעיניהם, עד שבא עליהם אדם אחד נבוכדנצר שמו, והיה ממשלה בידו, וקיבץ עליהם כל העולם כולו ותפשם,

הערות ותקונים

כמשוגעים. מזה נראה כי במקום נלשון ארמי "ומשתנין" היה כחזו "ומשתנין" וגם הילקום הביא דומים כמשוגעים, אולם במדרש אסתר ליתא: (קנז) וקללת המלך שרויה בפיחם. בילקום יש לתקן וכל' תהלים צרעתו [וקללת המלך שרויה בפיחם ומה קללה מקללים] אומרים אבדו גוים מארצו [ועוד אומרים] לפשות נקמה בגוים: (קנה) וכופרים בטובה מימיהם. בילקום ובכ"א א' וכמ"י טובה הם, ובמדרש אסתר וכופרים בני שעשה להם טובה: (קנו) פלטין היה לו לבנות. בילקום נשמעו ליהוה מלאת ויש לתקן ט"פ שהמדרש א"צ: (קנו) תשעים חמורים. וכ"ה גם בילקום. ובמדרש אסתר שם א"י כמה חמורים: (קנז) ואינו יודע כמה רדפו. בכ"א א' ואינו כמה דחפו, ובמדרש אסתר שם ואינו יודע כמה דחפו בתוך היס: (קנז) מהיכן בא א"ר ברוספדי. במדרש אסתר שם אמר ר' ברוספדי בשם ר' יוחנן, והשמעתי הוסיף מסיק בא עמלק אינו מתכני המן, רק מוצא דרך אנז: (קס) מה עשה משה נטל אבן וישב עליה, וכ"ה בילקום ובמדרש אסתר שם איחא נטל מקל בידו: (קסא) וטוב היה להם מלך אחד ששמו דוד. במדרש אסתר טקס גם דברים על שאלו ושמאל כדרך מדרשים המאחרים: (קסב) ויהי יוצא ומשחית ומכלה כל האומות, בכ"א ט' ובכ"א א' ומכלה את כל הממלכות וכן במדרש אסתר ומכלה כל הממלכות.

מז

מדרש אבא נורין פרשה ג

(קסג) ולא הועיל להם כשפיהן, מהם חדג, מהם השליך בקולרין ובשלשלת של ברזל, והביאום בינינו, ואעפ"כ לא שינו מעשיהם המכוערים, ומשחקים עלינו בכל יום, ומתלוצצים ומלעיגים עלינו ועל ראותנו, ותועבה אנו בעיניהם, (קסד) בנותינו אינם לוקחים, ובנותיהם אינם נותנים לנו, לחמנו אינם אוכלים, ומשקנו אינם שותים, ואפילו מלכנו דומה בעיניהם כאשה נדה, (קסה) הללו המדות מגנות באומה זו, ועוד מה שאין אנו יכולים לספר, (קסו) ועכשיו חשבנו והפלנו גורלות על שנים עשר חדשי שנה, ונפל הגורל [על חדש אדר, והפלנו על ימי החודש, ונפל הגורל] על שלשה עשר יום אחדש, ועכשיו בזמן שאיגרות הללו באות לידיכם, השחתו והשמידו לא תשאירו מהם פליטה :

נוסח אחר בלשון ארמי ע"פ כ"י ב"מ.

ויקראו סופרי המלך בחדש הראשון. מה כתיב בהון : (כל) [לכל] עממיא אוסיא ולשנייא [די דארין בכל ארעא] שלמכון ישנא. ידוע לכון דנוברא חד אתא לזותנא, לא מדילנא ולא מארענא, אילהן מזרעא דעמלק, (בין) [בין] רברבין עלמא הוא, והסן שמיא, ושאל סיננא שאלתא זעירתא, ואמר עמא חד אית ביננא, דבזיוא מכל עמא, דומיין לתקלא ולקלקלא, ומשנתנין בגארתא, יודען בביושונא ואחסורנא, ולשין אינון למלכא, ולטותא דמלכא תדירא בפוסתון, וכד לפויתון אמרין ה' מלכותיא קאים לעלם ולעלמי עלמיא אבדו בני עממיא מאתריה. ותו אינון אמרין למיעבד פורענותא בעממיא, וכפרין אינון במיבותא כל ימיהון, מה עבדו לפרעה מלכא דמצראי נחתו לארעיה בערן כפנא ערמלאין אינון גשריהון ומפליהון, וקבליון בסבר פנים יפות בחדון, ואותבינון בשבב ארעיה, וזנינון ומרעם לא חסרו, פלשורין הוה ליה למיבין, ואמר להון למבנייה, ושרו למיבנייה בתרעמנותא, ועד כאן מתבני ולא שלים, אתו עלוהי כוליהון בתסקיפ מילין, ואסרו ליה מהלך תלתא יומין נהך ונדרבא קדם ה' אלהנא ונהדר וניתוב, במשי מנך הב לן מנין דכסף ומנין דדחב איצטלוון ולבושין, ושאליון וטענו ית בעיריהון כל אחד תשעים חמורים, ורוקיני ית מצראי, ולא חזרו להון קדל אזל בתריהון פרעה כד חזינון ערקין לשווא ית נכסיה, כד מטנון על ימא, הוה ביניהם גבר רב (תרשיא) [תרישיא] דאתרבי בביתיה, ומשה בן עמרם שמיא, ורמא ית חטרי על ימא ובויה, ואעבר ית משריתיה בימא ושניק רתיכי פרעה ושפר גברוהי ומשריתיה, ואליהון הוה בסעדהון, כל עדן דאינון קיימין אורייתא לא שבק חד למיקם קדמוהון, ואף בלעם נביא חד דהוה ביננא קשלו בחרבא, וכדון עבדו למיחן ולעוג מלכיא תקיפא דארעא דכנען וקשלו ותרוכיון מן ארעיהון ואחסינו יתה, ואף מלכא רבא יקרא דעמלק שציאו אינון מלכיהון ונביאהון, ובתר כן קם מלכא אכזרא דוד שמיא, וקסיל בפלישתאי אדומאי עסונאי ומואבאי ולא קם חד קדמוהי, ובתר כן קם שלמה בריה גבר חכים וסוכלתן, ובנא להון ביתא כירושלם דלא אתבדרון לכא ולכא, וכד סניאו בארעא חבו קדם אלהיהון, ומסרינון ביד נבוכדנצר מלכא, ואוליון לבבל, ועד כען דאינון תחות ידנא נחנא כלא חשיבן קדמיהון, ודתיהון ונימוסיהון משנין מכל עמא, ולא מתחתנין בנא, וית אלהנא לא סגדין, ולא חשחין ליקרותנא, ולא מיסנד

הערות ותקונים

(קסג) ולא הועיל להם כשפיהן מהם הרג מהם השליך בקולרין. וזה חסר במדרש אסתר. ובכ"י ק' ולא הוציאו כשפיהם שהיו עומדין בה וכנש כל כרכיהם וסתר כל צניניהם והרגם בלי חמלה והשליכם בקולרין, והנה המלות ובשלשלת של ברזל היא הוספה לפרש מלת בקולרין, וליתא גם צילקוס, ובכ"י א' נאמר ג"כ מהם השליך בקולרין ובשלשלות : (קסד) בנותינו אינם לוקחים. בכ"י א' וצילקוס ואין מתחתנים עמנו : (קסה) הללו המדות מגנות באומה זו ועוד מה שאין אנו יכולים לספר. בכ"י ק' הני' כל אלו מעשים הרעים והמנוסים שנ אומה זו ויותר אין אנו יכולים לספר להם מעשים המנוסים. ובכ"י א' הללו מעשים המנומים של אומה זו ועוד מה שאין אנו יכולים לספר : (קסו) ועכשיו חשבנו. בכ"י ק' ועכשיו היטב השם לארזינו המלך החסודות וחשנט עם לנשטם :

ימרדכי

מדרש אבא גוריון פרשה ג ד

קודמנא, כבני דרי לא עבדי עבודתנו, ולפיקדנא לא צייטו, בכן איתכנשו קדמנא דברייא סונייא פהייתא והתיבנא עימא ומעם וקיימנא איסר ורשום כדת מדי ופרס ולא תנגדי לשציותדון מדרי עלמא, ושלחנא איגרתא בכל שבע ועשרים ומאה מדינה די במלכותאי לקמלא יתרון בניהון נשיהון וספליהון, וגבר לא ישתיר מתחות ידכון, ביום תלתא עשר דירגא באדר, כמא דעבדו לאברהמא, וכמא דהשיבו למיעבד לנא, ונכסיהון יהון למיבו בכן תשכחון רחמין קדמאי דא נשתון איגרתא די שלח אליכון ארתחששת מלכא דמדי ופרס:

פרשה ד

(א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה. וכשיצא המן מפלטין של מלך ואינרות בידו וכל שרי המלך אחריו. פנע (ב) בהם מרדכי, ראה שלשה תניוקת יוצאין מבית רבן, אמר להם מרדכי אמרו לי פסיקים, פתח ראשון ואמר אל תירא ספחד פתאום ומשאות רשעים כי תבא (מל"ג כ), פתח שני ואמר עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו אל (ישעי' מ"ז), פתח שלישי ואמר ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט (ס"ט מ"ד), מיד צחק מרדכי, א"ל המן מה אמרו לך התניוקת הללו שצחקת, א"ל בשורות טובות בשורני, מיד כעס המן בלבו, אמר איני שולח יד תחלה אלא בתנוקת הללו, (ג) אמר ר' יצחק נפחא (ד) בעליה גדולה בא המן על ישראל, שנאמר ובמלאות הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה (אסתר א"ב), ואין עם אלא ישראל, (ה) שנאמר עמים הר יקראו שם יובחו וזבחי צדק (דברים לג יט), א"ל המן לאחשוורוש (ו) אלהיהם של אלו שונא ומה הוא, אלא העמך עליהם זונות ועשה להם משתה וגזור עליהם שיבואו ויאכלו וישתו כרצונם, שנאמר לעשות כרצון איש ואיש, (ז) ומי שירצה לבוא יבא, ומי שלא ירצה לבוא לא יבא, כדי שלא יהא להם פתחון פה (ח) לומר על כרחם הביאות, (ט) גזר המלך כך, מיד עמד מרדכי והכריז ואמר בניי הואיל ורצונכם הוא אל תלכו, שלא יהא פתחון פה לשמן עליכם, הניחו דברי מרדכי והלכו לבית המשתה, א"ר ישמעאל (י) שמונה עשר אלף ותשע מאות הלכו לבית המשתה ואכלו ושתו וקלקלו, והשמן השמין אותם לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע עד מתי תדבק באומה זו (יא) שהם מכעיסים לפניך, אם רצונך תאבד אומה זו מן העולם, א"ל תורה

הערות ותקונים

[ד] (א) ומרדכי ידע. מכאן מתחיל בנדפס אחר שחסר שם דף שלם: (ב) פנע בהם מרדכי, במדרש אסתר פ"ז אות י"ט הלשון משונה בדרך מדרשים מלוחים וסוסיסו ותקנו הלשון, וכן מונא דברי מדרש אבא גריון בילקום רמז תתקנ"ז: (ג) א"ר יצחק נפחא. כ"ה בכ"א א' וכ"י פ', וכ"ה נס במדרש אסתר ובנדפס, ובילקום רמז תתקנ"ז ר' יצחק בר נפחא, אבל בכ"י ב"מ א"ר יצחק ב"ר חנינא: (ד) בעליה גדולה בא המן על ישראל שנאמר ובמלאות וכו' ואין עם אלא ישראל כו'. וכ"ה במדרש אסתר, אבל בכ"י א' וכ"י פ' גי' אחרת בעליה גדולה בא המן על ישראל לפי שנהנו מסעודת אותו רשע אמר לו המן לאחשוורוש גוראן של אלו שונא וימה: (ה) שנאמר עמים הר יקראו. במדרש אסתר מונא הכתוב אשריך ישראל מי כמותה עם טעם בה' (דברים לג כט): (ו) אלהיהם של אלו. בכ"י א' וכ"י פ' גוראן של אלו: (ז) ומי שירצה יבא כו' עד גזר המלך כן חסר במדרש אסתר ומונא נס בילקום: (ח) לומר על כרחם הביאות. בכ"י א' וכ"י פ' לומר אלוסי' היינו: (ט) גזר המלך כך. בנדפס גזר כן, ובכ"י ב"מ הני' והמלך גזר כך, ומוסב למעלה ר"ל שלא יהא פתחון פה לומר על כרחם הביאות וגזירת המלך היא, ובילקום וכ"י א' וכ"י פ' חסר זה: (י) שמונה עשר אלף ותשע מאות, וכ"ה בנדפס, ובמדרש אסתר ובכ"י ב"מ וכ"י פ' שמונה עשר אלף וחמש מאות, ובילקום רמז תתקנ"ז י"ח אלף ותקמ"ד, ובכ"י א' חסר זה, ואין ספק שבניסחא אחת היה כתוב תת"ק ונא המעתיק והציג חסע מאות, ובכ"י אחר נשמע אות ת' ושאר ת"ק והציג חמש מאות. ונס לפני בילקום היתה הנוסחא ות"ק, רק אחר זה כתוב עמד השמן והשפין, בודאי היתה הנוסחא מיד עמד השמן והשפין, ועשית נסעו תתק"ד, אחרי כתיב זאת מלאחי כי דברי בילקום מונאם נמות הני דף ל"ח ע"ב, ורשיתי כי הביא כמו שתקנתי ושמתתי: (יא) שהם מכעיסים

מדרש אבא גוריון פרשה ד

מה תהא עליה, (יב) אמר לפניו תסתפק בעליונים, (יג) אף הקב"ה חשבה דעתו לכך, באותה שעה אמר הקב"ה למה לי אומה זו (יד) שבשכילה רבו אנוחתיי בכל יום, שנאמר אמרתי אפאיהם אשבייתה מאנשי זכרם (דברים לג ט), הביאו לי אגרות וכתבו עליהם כלייה, מיד הביא השמן איגרות וכתב וחתם, כיון שראתה תורה כך, יצאה בבגדי אלמנותיה, (טו) ונתנה קולה בבכי, (טז) ולקול בכייתה צעקו מלאכי השרת, שנאמר הן אראלם צעקו חוצה וגו' (ישעיה לג ז), ואמרו אם אין ישראל שמעפיפין דם לשמונה אנו מה צריכים לעולם, דכתיב אם לא בריתי יחסם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (יחזקאל לג כב), וכתיב הבט (יז) לברית כי מלא מחשבי ארץ וגו' (תהלים עד כ), כיון ששמעה חסה ולבנה כך, (יח) חגרו שקים ונתנו קולם בבכי, (יט) שנאמר שמים וירח קדרו וכבכים אספו נגהם (יולד ג י), ושמים וארץ נתאבלו, שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם (ישעיה ג ג), (כ) מיד רץ אליהו בבהלה אצל אבות העולם וצדיקי עולם ונביאים הראשונים, (כא) ואמר להם שמים וארץ וצבא מרום בוכים במר נפש, וכל העולם אחוזת חיל כיולדה, ואתם שוכבים במנוחה, אמרו לו על מה, אמר להם (כב) מפני שנגזר על שונאי ישראל כלייה, למה, מפני שנהנו במעודה של אחשוורוש, (כג) כיון ששמע משה כך אמר לאליהו כלום יש אדם כשר באותו הדור, א"ל יש אדם אחד ושמו מרדכי, א"ל לך והודיעו, (כד) ויעמוד הוא משם ואנו מכאן, א"ל רועה נאמן (כה) כבר כתבו כלייה על צאנך (כו) וכבר חתומה, אמר להם לאבות העולם אם במים חתומה (כו) רחמינו נשמעים, ואם בדם חתומה (כז) מה שהיה היה, בא אליהו אצל מרדכי והודיעו, שנאמר ומרדכי ידע וגו' (כט) ועד עכשיו לא היה יודע, (ל) אלא דלא היה מתיירא עד שבא אליהו (לא) והודיעו מה שהסכימו למעלה,

הערות ותקונים

מכעיס לפיך אם רטוך וכו'. ככ"ה פ' הגי' שהם מכעיסים לפיך אע"פ שנתקיים צדק ואתחבא אורה נגזים אין חוזרים בתשובה שלימה לפיכך אם רטוך האבדנה מן העולם: (יב) אמר לפניו תסתפק בעליונים. במדרש אסתר טז יז לתקן הלשון ע"פ המדרש הזה: (יג) אף הקב"ה חשבה דעתו לכך באותה שעה אמר הקב"ה למה לי אומה זו. ככ"ה פ' הגי' וסודו לו הקב"ה ואמר מה לי באומה זו: (יד) שבשכילה רבו אנוחתיי בכל יום. ככ"ה ק' ששבשכילה רבו עלי כמה נעמים ובמדרש אסתר ששבשכילה רבינו אוחזי ומופתי לכל הקמים עליהם לרעה: (טו) ונתנה קולה בבכי. ככ"ה ק' נוסף ועמדה לפני הקב"ה ונתנה קולה בבכי גדולה: (טז) ולקול בכייתה צעקו מלאכי השרת, ככ"ה ק' הגי' וגם מלאכי השרת בכו במר נפש: (יז) וכתיב הבט נגהם לברית כי מלא מחשבי ארץ. זה חקר במדרש אסתר, ובגדלם הביא הכתוב שנאמר הן אראלם צעקו חוצה הכס לברית, י' לתקן שז"ל וכתבו הנם לברית ולגיון נ"כ (תהלים עד כ): (יח) חגרו שקים ונתנו קולם בבכי. ככ"ה א' וכ"ה פ' הגי' אף חמה ולבנה חשך אורם מהנער דכתיב שמש וירח קדרו: (יט) שנאמר שמים וארץ קדרו, במדרש אסתר השמים המעתיק מן שנאמר ראשון עד שנאמר שני, וכך י' לתקן שם, כיון ששמעו חמה ולבנה כך אספו נגהם [שנאמר שמש וירח קדרו וכבכים אספו נגהם (יולד ג י) ושמים וארץ נתאבלו] שנאמר אלביש שמים קדרות. וככ"ה א' הגי' ושמים וסדרי בראשית מתאבלין, וככ"ה פ' וכל מעשה בראשית מתאבלין ואומרים רבש"ע יבטלו ישראל שכולין ומחזין על הפתחים כדי שילמדו תורה ומצוה, ע"כ: (כ) מיד רץ אליהו וזכר לפסוק בבהלה אצל אבות העולם. ככ"ה א' וכ"ה פ' מיד רץ אליהו אצל אבות העולם, ע"ן במדרש אסתר הלשון משונה ובהוספת דברים כדרך מדרשים מאוחרים: (כא) ואמר להם שמים וארץ וצבא מרום בוכים במר נפש וכל העולם אחוזת חיל כיולדה, ככ"ה א' וככ"ה פ' הגי' ואמר להם שמים וסדרי בראשית צעזער גדול ואחם שוכנים: (כב) מפני שנגזר על שונאי ישראל כלייה, ככ"ה ב"ם מפני שנגזר גזירה על שונאיהם של ישראל כלים, וסוף דרך סגי נהור, וככ"ה פ' וכ"ה א' א"ל למה א"ל לפי שנגזר כלים לעולם, אולם במדרש אסתר הגי' מפני מה אמר להם מפני שנהנו ישראל ממעודתו של אחשוורוש ובעבור זה נגזרה גזירה לכולם מן העולם ולאצד את זכרם: (כג) כיון ששמע משה. גם כנאן הגי' שחית במדרש אסתר: (כד) ויעמוד הוא משם ואנו מכאן. ככ"ה ק' לך ואמור ויתפלל הוא משם ואנו מכאן, יום במדרש אסתר אמר לו לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בחפלה ואני מכאן ונגזק רחמים לפני הקב"ה: (כה) כבר כתבו כלים. ככ"ה ק' כבר נגזרה גזירה: (כו) וכבר חתומה. ככ"ה ק' ונתחננו בהספרות: (כז) רחמינו נשמעים. ככ"ה א' וכ"ה פ' ובמדרש אסתר חפליט שמעם: (כח) מה שהיה היה. בגדלם נסמכות מה שהיה יהיה: (כט) ועד עכשיו לא היה יודע, כל זה עד ותתחלהל המלכה מאוד ליתא במדרש אסתר: (ל) אלא דלא היה מתיירא, ככ"ה ב"ם וכו' עד עכשיו לא ידע אלא היה יודע ולא היה מתיירא עד שזא אליהו כו': (לא) והודיעו מה שהסכימו למעלה, ככ"ה ק' ואמר לו ידוע לך כי הסכימו למעלה

מדרש אבא גוריון פרשה ד

מיד ויקרע מרדכי את בגדיו, מה עשה קבץ כל תינוקות של בית רבן, (לב) ועינה אותם מלחם ומים, (לג) והלביש שקים עליהם, (לד) והיו צועקים בבניה וביללה, באותה שעה אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל זמן שאומות העולם עומדים עלי, אינם מבקשים ממני לא כסף ולא זהב, אלא לכלותינו מן העולם, שנאמר ואכרות קומת ארצו (ישעיה לו כד), (לה) עמד עלי נבוכדנצר מלך בבל ובקש לכלותי מן העולם, (לו) שנאמר אכלני הממני נבוכדנצר מלך בבל (נחמיה יא לד), (לז) אימתי הממני בשעה שהעמיד צלם בהיכל, קיבץ עלי שבעים מלכים וזן אותי לפניהם, (לח) ואמר לי השתחוה לצלם, א"ל חנניה מישאל ועזריה אין אנו משתחווים, אמר להם מפני מה, אמרו לו מפני שגזירותיו של הקב"ה (לט) קשים מגזירותיו, שאמר לנו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (שמות כ ג), אמר להם ולמה מדרתם בו, אמרו לו לכך באנו ליריד, אמר להם אין אתם מתייראין מכבשן האש שלי, (מ) אמרו לו וכי אש שדך קשה מאשו של הקב"ה, והלא שש אשות יש לו להקב"ה, יש אש אוכלת אש, זה אשו של הקב"ה, שהיא אוכלת אש של מלאכי השרת, (מא) ויש אש שמתירא מאשו של הקב"ה, שנשעה (מב) שהפיל חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש יד נבריא וציון את האש, (מג) ולא היה לכבשן האש רשות להבעיר, ויש אש שאוכלת ושותה, זה אשו של אליהו, שנאמר ואת המים אשר בתעלה לחכה (מ"א יח לה), ויש אש שותה ואינה אוכלת, זה אישו של חמה, ויש אש אוכלת ואינה שותה זה אש שלנו, ויש אש לא אוכלת ולא שותה, זה אש של מלאכי השרת, ולא עוד אלא שאש שלך אינה לא לפי שעה, אבל אשו של הקב"ה אדם נבזה כה לעולמי עולמים, ולא עוד שאין מניחין נשמתו לצאת (מד) אלא מטרפת בתוכו, (מה) וכשאדם מרחיק ממנו ארבע מאות ושלשים פרסאות הוא נבזה כה, (מו) ועוד ז' מדורים יש בניהם, (מז) וכל מדור ומדור עומקו מאה ריבוא פרסאות, ותחתון שבהם ארקא שמו, והוא חציו אש וחציו ברד, וכשדנים בו הרשע, מוציאין אותו מאש לברד וטברד לאש,

הערות ותקונים

למפלה להשמיד כל ישראל, ובכ"י ב"ם והגיד לו שהסכימו למעלה, ובגדפם ואמר הסכימו למעלה: (לב) ועינה אותם מלחם ומים, בגדפם נלחם ומים, ובכ"י ק' ומנען מלאכול ומלשוח, ובכ"י א' וכ"י פ' ועינן נתענית: (לג) והלביש שקים עליהם, בכ"י א' וכ"י פ' והובשן שקים על האפר, ובגדפם והובשן שקים והובשין על האפר: (לד) והיו צועקים בבניה וביללה, כ"ה גם בגדפם, ובכ"י א' וכ"י פ' והיו צועקין בבניה כל אותו הלילה: (לה) עמד עלי נבוכדנצר. בכ"י ק' טפס בתחלה עמד עלי פרשה הרשע והכבד עלי עולו כשהייתי נבקטותי ולא הם עלי כמו שנאמר רצח נרדוני מנעוני (הלים קכס א), כשהייתי נער, כמו שאמר כי נער ישראל והאנחנו (השע יא א), ועוד קס נבוכדנצר הרשע וביקש ללכות אותי ואל עלי בכל עקימא וערמא כו': (לו) שנאמר אכלני הממני, בגדפם חסר זה, והוצא הכתוב בא נבוכדנצר מלך בבל (מ"ב כה א), וכאשר הוא לפנינו ובכל כתבי יד הוא לנכון: (לז) אימתי הממני, המלות האלה חסרים בגדפם ובכ"י ב"ם: (לח) ואמר לי השתחוה לצלם. בכ"י ק' טפס וזר כי דינים משונים ושפטים גדולים: (לט) קשים מגזירותיו. וכ"ה בכ"י ב"ם א' וכ"י פ', אבל בכ"י ק' הגי' גדולים מגזירותיו: (מ) אמרו לו וכי אש שלך קשה מאשו של הקב"ה והלא שש אשות יש להקב"ה יש אש אוכלת אש וכו'. בכ"י א' וכ"י פ' הוא בנסגון אחר, אמרו לו אשו של הקב"ה משך, ולא עוד אלא שש אשות הן, יש אלוהין לחי ויבשין, כגון אשו דלחיו, ויש שותה ואינו אוכלת דחולים, יש לא אוכלת ולא שותה דלאלף השרת, יש אוכלת ולא שותה אש שלנו, יש אש דוחה אש דמיכאל, ויש אש אוכלת אש של הקב"ה, ואש שלך אינה אלא לשעה קלה, אבל של הקב"ה אדם הנכזה כה נידון לעולם ולעולמי עולמים, ולא עוד כשאדם מתחייב הוא מתחייב נפש כגופו ומסרפין בתוכו וכשאדם רחוק ממנה ת"ל פרסאות הוא נכזה כה, ע"י יומא דף כ"א פ"ב וילקוט מלכים רמז רס"ז (מא) ויש אש שמתירא מאשו של הקב"ה. בכ"י ק' הגי' מאשו של מלאך השרת: (מב) שנשעה שהפיל. בכ"י ק' ובכ"י ב"ם ובכ"י ל' ובגדפם הגי' שירדו: (מג) ולא היה לכבשן האש רשות להבעיר. בכ"י ק' ולא היתה יכולה להבעיר: (מד) אלא מטרפת בתוכו. בגדפם מטרפת בתוכו, ובכ"י ב"ם מטרפת בתוכו: (מה) וכשאדם מרחיק ממנו ארבע מאות ושלשים פרסאות. כ"ה בכל כתבי יד, ובגדפם נסעות ארבע אמות, ז"ל ארבע מאות: (מו) ועוד ז' מדורים יש בניהם. בכ"י ב"ם נסעות ארבעה מדורים, ובכל כתבי יד נאמר לנכון שבעה, ולפי המעתיק היה כתוב ז' מדורים, וחשב שהיה אות ד' והציג ארבעה מדורים: (מז) וכל מדור ומדור עומקו מאה ריבוא פרסאות. כ"ה בכל כתבי יד. ובגדפם הגי' ארבע נמוק שמוק,

ה מדרש אבא גוריון פרשה ד

ועוד מדה אחרת יש בו, יש עקרב אחד שיש בו תשע מאות ותשעים ותשע הליות, ועל כל חוליא וחוליא יש לו תשע מאות וצ"ט חביות (מח) של דם, וכל חבית וחבית יש בו תשע מאות וצ"ט לוגין, ואדם שכופר בהקב"ה ומשתחוה לצלם דנין אותו בכולם, (מט) ואנו היאך נשתחוה לצלמא דדהבא, (נ) ואילולי אותן צדיקים שקדשו את שמך, (נא) כבר אבדנו (נב) מהעולם, ועבשיו עמד עלינו המן הרשע, (נג) וביקש לעקור את הגפן, ולא נזר להניח מחצה או שליש או רביע, אלא את הגפן כולה, שנאמר להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים סגער ועד זמן: (נד) ותבאנה נעורות אסתר וסריסה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד. (נה) יש אומרים מעוברת היתה והפילה, וכן הוא אומר על כן מלאו מתני חלחלה צירים אחוזי כצירי יולדה (ישעיה כא נ):

ה ערות ות קונים

וכן נוסף שם ורחנו ז' ריבוא פרסאות. ובמדרש א"כ דר' עקיבא (נדפס בביהמ"ד ח"ג) הביא בזה 28 מלמד של נביהם של מלכות ארצו ושל מלכות רחבו ועניו אלף פרסה ועמקו אלף פרסה. ובכ"ב ב"ם הגי' ורחנו ז' פרסאות, ז"ל ז' ריבוא פרסאות, וכן מובא במדרש לקח טוב: (מח) של דם. בכ"ב ק' הגי' מחמת חנינים, ובגדפס הסר שורה שלמה וכל' וכל חוליא וחוליא יש בה תשע מאות ותשעים ותשע חביות של דם וכל חבית וחבית יש בו תשע מאות ותשעים ושלש לוגין, והשמים המעתיק מן ותשע עד ותשע. ובכ"ב ק' ובכ"ב א' הגי' לוגין של מרה: (כט) ואנו היאך נשתחוה לללמא דדהבא. בכ"ב א' ובכ"ב פ' הגי' היאך נשתחוה לללמא, ובכ"ב ב"ם לללמא דדהבא דידך. גם נוסף בכ"ב ב"ם מאמר אחד ורשום עליו "הוספת בלן מה"ר אלעזר ז"ל ואין ספק שהוא חוספות מהרזקא, ואמרתו להעתיק את הדברים אשר נוספו בנוף הכ"י, וכך הוא: "אמר אלעזר וטוד (1) ד' מדורין יש לנהנס, כוונתו בזה כי יש גן עדן למעלה והוא השכל וכל אשר תולד לו ולמטה ממנו יולד הוא מעדן ויורד לניהנס, וד' מדורים למטה ממנו ההחתון הוא עבוד מן העליון, וכל מדור ומדור עומק מאה ריבוא פרסאות, לישא דקרא נקם, אלף אלפין ישמשוניה (לנהר דיתר) (דניאל ז'): (ורחנו 2) ז' פרסאות, הכוונה ז' גלגלים והחתון שבהם ארבע שמו, והוא חיו ברד וחליו אש, ובשדרין לרשע כו' הכוונה בזה ארבע שמו שגאמר (כדינא) [כלדנא] תימרין להון אלהא (דשמייא) [די שמייא] ארבעא לא עבדו (ירמיה י יא), חליו אש וחליו ברד היא כלולה מן העפר אשר פסעה קר ויבש והוא מיחס לאש מלך קסור היבש הרוכב עליו, וטוד דמהו מלך אד הנה הגדנא בן אחר הוא מימיי קר וכל, והרשע נדון בזה וזה באמרו בלש כלש וצמים (תהלים צו י): ועוד יש מדה אחרת, יש עקרב אחד וכו' הכוונה בזה העקרב הוא המליץ חובה, הוא הקשיגור, ואמרו בפרק כמה מדליקין (שבת ל"ב ע"א) אפילו יש לאדם תהקל"ם מלמדי חובה ואחד מלמד זכות יטול שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להניד לאדם ישר ויחננו ויחמר פדעו מורה שחת מלאכי כופר (איוב לו כג כד), הרי תהקל"ם חוליות, ר' אליעזר בן שר' יוסף הגלילי אומר אפילו תהקל"ם בלואו מלאך חובה ואחד מליץ זכות יטול שנאמר מליץ אחד מני אלף, הרי תהקל"ם חביות, ובהיות ע"ה החמורם משאר העבירות החמור בשונם לתת תקל"ם לוגים בכל חבית, הגם פירשנו כפי השנתינו את השנתינו הזה למען יקובל בעיני הכתובים ולא חסרנו מכל הכתוב בספר מלה אחת. ונשוב לעניינינו, עוד נאמר, שלש מספרים הם, אחדים עשרות מאות, פ' סוף לאחדים, ז' סוף לעשרות, חה"ק סוף למאות, הרי תהקל"ם כלל כל החשבונות, והאלף ראש לכולם, והוא מליץ אחד מני אלף ששקול כנגד כולם, והסומן סוף, ע"כ לשון חוספת": (ג) ואילוני אותן צדיקים שקדשו את שמך. בכ"ב ב"ם ואלו חנניה מישאל ועזריה לא קדשו את שמך: (נא) כבר אבדנו מהעולם. וב"ק ק' כבר היינו נאכדין מן העולם. ובגדפס נעשות כבר אבדנו ז"ל אבדנו: (נב) מהעולם, בכ"ב ק' כבר היינו נאכדין מן העולם הזה ומן העולם הבא: (נג) ובקש לעקור את הגפן כולה. והמלות, "ולא נזר להניח מחצה או שליש או רביע אלא את הגפן כולה" ליתא בכ"ב א' ובכ"ב פ' גם לא בגדפס: (נד) ותבאנה נעורות אסתר. בגדפס ותבאנה נעורות אסתר וכו' ותתחלחל המלכה מאד. במקום "וכי" ז"ל ונו: (נה) יש אומרים עוברת היתה והפילה. במדרש אבהר פ"ח אות ג' איתא ותתחלחל המלכה רבנן דהמן אמרין שפרסיה נדה, ורבנן דהכא אמרין הפילה עוברת, לדעתו כוונת המדרש, "רבנן דהמן" על מאמרם מנילה פ"ו. ע"ה נדה פ"א ע"א. והכוונה "רבנן דהכא" על דברי המדרש אבא גוריון, וטוד יש להעיר במדרש אבהר שם פ"ז סוף אות י"ג המלות "מהו ותתחלחל מלמד שפרסה נדה" הוא הוספה חיונית שהוסיף אחד אחר בסיום מיד והתחלחל המלכה מאד, הוסיף מכו ותתחלחל אשר אין שם מקומו, והכח או לא ראה דברי המדרש בסמוך צפ"ח אות ג' שנאבתי וברך" אבא אעיר כי במדרש שם אות ד' ותקרא אסתר להחך רבנן

- (1) הביא כוונתה כ"ב ב"ם ד' מחזיר:
- (2) גם כה הביא כוונת כ"ב ב"ם ז' פרסאות במקום לפנינו בגדפס ורחנו ז' ריבוא פרסאות, עיין לעיל הערה מ"ז:

מדרש אבא גוריון פרשה ד

ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו. (נו) ברמז דבר לה על המן שהוא כנוע עמלק, שכתוב בו אשר קרד בדרך (זעירי כח יח):

ויבא התך. (נו) כשראו המן להתך נכנס ויוצא בעצמו והרגו, לפיכך אין מזכירו עוד, אמר הקב"ה הואיל וכך נהיה, (נח) רוח הקודש תהא משמשת בהם, שנאמר ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר:

פרשה ה

ותאמר לו זרש אשתו. (א) אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא (ב) שלש מאות וששים בעלי עצה היו לו לאורו רשע, וכולם לא היו יודעים כורש אשתו, אמרה לו אדם זה שארתי אומר אם מורע היהודים הוא לא תוכל לו, אלא בחכמה, אם תפילו לכבשן האש, (ג) כבר עלו מתוכו חגיגה מישאל ועוזיה, (ד) ואם לבית האסורים תאסרנו, (ה) כבר יצא מתוכו יוסף, (ו) ואם במולא תסיק תחתיו, כבר התחנן שנשה ונעתר לו הקב"ה (ז) ונפק ממנה, ואם במדברא תגיליניה, (ח) כבר פרו

הערות ותקונים

רבין דתמן אמרין התך זה דניאל ולפי שחטכוהו מגדולתו נקרא התך חתך, ורבין דכחא אמרין שחתך את הדברים. וגם פה כוונתם רבין דהמן על מאמרם בבלי מגילה פ"ו ע"א, אולם המלות רבין דכחא הוא בסעודת, מלבד כן אין זכר מזה במדרש אבא גוריון, הלא הם דברי שמואל בגמרא שם, ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתין על פיו, רק יש לחקק ש"ל ואיכא דלמך שחתך את הדברים, והוא המאמר שמואל. וראיתי בילקוט אסתר רמז אלף ק"ו שהביא דברי הגמרא מגילה, ובמקום ושמואל אמר הביא הוא איכא דלמך שכל דברי מלכות נחתין על פיו: (נו) ברמז דבר לה. ב"ב"ם הנירסא רמז לה על המן, ובכ"י ק' זו דבר דבר לה על המן, ובמדרש אסתר פ"ח ס' ה' ויגד לו מרדכי כל אשר קרהו אמר להתך לך אמור לה בן בנו של קרהו בא עליכם, הה"ל אשר קרד בדרך, ע"כ. על זה כתב המ"כ בן בנו של קרהו הוא עמלק ובמסכת מגילה הנירסא יותר מתוקנת וכן הביאו בילקוט עכ"ל. אולם סעה צמה שכתב צמח מגילה ב"י יותר מתוקנת, כי לא נמצא שם דבר מזה בגמרא מגילה פ"ו ע"א, רק חשב כי הניין בילקוט "מגילה פ"ו" על המאמר ותקרא להתך מוסב גם על זה, ובאמת על המאמר אשר הביא בעל בילקוט על הכתוב את כל אשר קרהו מזוין בלדו מדרש, והוא ממדרש פנים אחרים. ע"ן להלן: (נו) כשראו המן להתך נכנס ויאל. מונא בילקוט שם במאמר ויש אומרים כשראו המן להתך, וכוונתו למדרש פנים אחרים: (נח) רוח הקודש תהא משמשת בהם. ב"ב" ק' ה"י אמר הקב"ה הואיל וכן היה הדבר אם כן רוח הקודש יהיו משתמשין בו. ובכ"י א' וכ"פ' אמר הקב"ה הואיל וכן הוא תהא רוח הקודש משמשת בניהם דכתיב ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר. גם טקף בכ"י א' וכ"פ' ה' ויהי ביום השלישי ותלכא אסתר מלכות וכה"ל ורוח לבשה את עמשה:

[א] (א) א"ר אלעזר א"ר חנינא. במדרש אסתר פ"ט אות ב' בקצת שטייטס וחסר שם האומר, ומונא בילקוט רמז אלף ק"ו במאמר המתחיל ותאמר לו זרש אשתו, וחסר הניין אבא גוריון, והג"י שם א"ר אלעזר א"ר יהושע בן לוי: (ב) שלש מאות וששים. וכן הוא בכ"י ל' בכ"י א' בכ"י פ' ש"ס בעלי עשה, ובגדפס ג' מאות וששים וששה, ובכ"י ב"ב"ם שלש מאות, ובכ"י ק' ובמדרש ובילקוט שלש מאות וששים וחמשה, ובמדרש שם טקף כמנין ימות החמה: (ג) כבר עלו מתוכו. כ"ה בילקוט ובגדפס, וכ"י ק' וכ"י א' וכ"י פ' כבר יאלו מתוכו, ובמדרש אסתר כבר הוללו חגיגה וחזיריו, ובכ"י פ' כבר יאלו הימנו אנדרס חגיגה מישאל ועוזיה: (ד) ואם לבית האסורים. בכ"י ק' וכ"י פ' ב"ב"ם ובכ"י א' ובכ"י פ' ובגדפס במדרש אסתר ובילקוט נמצא לפני זה ואם לגוב האריות תפילו כבר יאל דניאל, ויש טפסאות כבר יאל הימנו דניאל, ובכ"י ל' חסר ג"כ: (ה) כבר יאל מתוכו יוסף. בכ"י ק' טקף ואם לים כבר עלו ישראל מתוכו, ובכ"י פ' וכ"י א' ה"י ואם בחרז משה ואם לבית האסורים יוסף ואם למדבר תגלוהו כבר פרו ורבו זו: (ו) ואם במילא תסיק תחתיו. בילקוט חסר זה עד ואם במדברא תגיליניה, ונמצא ג"כ במדרש אסתר שם, ואם במולי תסיק תחתיו. והכוונה ע"פ המאמר בפסיקתא פסקא דשוכה (דף קס"ב ע"א) ויאסרוהו בגושתיים מה בגושתיים א"ר לוי עשה לו כמין מולי של נחשת ועשה אוהו נקבים נקבים ותתנו לחוכו והתחיל מסיק תחתיו, וע"ש בהערה מה שהעירותיו. ובכ"י ב"ב"ם הוא ואם בכבלא דנחשתא ובתרגום אסתר אם בסירא דנחשא גרמי יתיה כבר בועים משה ונפק מניה: (ז) ונפק ממנה. בגדפס וגם מניה ל"ל ונפק מניה: (ח) כבר פרו יר. כ"ה בילקוט ובמדרש אסתר טקף כבר פרו ורבו אבותיו במדבר וכהם נסיונות נמשו ובטולן עמדי ונלל

מדרש אבא גוריון פרשה ה' ים

ורבו בו, ואם תעיר עיניו, (ט) ציאו דקמל שמשון כד עיר, אלא צלוב יתיה על צליבא דלא אשכחן (י) דשיויב מניה. מיד ויימב הדבר לפני המן ויעש העץ. (יא) נפל ארז מגינת הביתן אירבו חמשים אמה ורחבו שתים עשרה אמה, (יב) ויש אומרים פרשנרתא בנו היה (יג) הגמון בקרדוניא והביא מתיבתו של נח. (יד) והוציאו בהלל וזמר והבינו על פתח ביתו, ואמר למחר בשעת קריאת שמע של שחרית אתלה מרדכי עליו, וכיון שהבינו מיד עצמו עליו, השיבתו בת קול ואמרה נאה לך העץ, (טו) מתוקן לך העץ מששת ימי בראשית, (טז) מיד הלך לבית המדרש ומצאו לו לסרדכי יושב, (יז) וראשי התינוקות מפולשין באפר ושקים במתניהם (יח) וסופדים ובוכים, וציור ומנה אותם ומצאם (יט) כ"ב אלף, ונתן קולרין בצואריהן (כ) ושלושלת ברנליהן, (כא) והפקיד עליהם שומרים, ואמר הללו (כב) אני שוחט תחלה, (כג) ואחר כך אני תולה את מרדכי, ואמותן היו מביאות להם לחם ומים, ואוצרות להם בנינו אכלו ושתי קודם שתמותו, ומניחים ידיהם על ספריהם, וגשבעים בחיי מרדכי רבינו, לא נאכל ולא נשתה, אלא בתעניתנו נמות עייפים, והיה כל אחד גולל ספרו (כד) ונותנו לרבו, ואומרים סבורים היינו שבזכות התורה נאריך ימים, שנאמר (כה) כי היא הייד ואורך ימך (ויניס ל כ), (כו) ועכשיו שלא זכינו מול ספרך מידינו, מיד צעק

הערות ותקונים

ווינלו: (ט) כניאין דקמל שמשון כד עיר. במדרש אסתר ואם עיניו חשיר הכי שמשון דקמל כמה וכמה נפשתא מפלשתא כד טויר. ובכ"י ק' נוסף, "וחר משהי פקח", וכן בכ"י ב"ם נוסף, "ממה דקמל כחיויה": (י) דשיויב. במדרש ובכ"י ק' דלשחויב, ובגדפס דלא אשכחין דשיויב ית אלם מניה. יס להקל ש"ל דלא אשכחין ית אלם דשיויב מניה. ובמדרש אסתר דלא אשכחין חד מן עמיו דלשחויב מניה. ובכ"י פ' וכו' א' הני' דלא אשכחין ביה ניסין: (יא) נפל ארז מגינת הביתן. בכ"י ב"ם ובכ"י ק' מתחיל מה עשה הלך וקצץ ארז, וכן בגדפס, בכ"י א' וכו' פ' הני' הלך וקצץ ארז, רק המלות "מה עשה" חסרים: (יב) ויש אומרים פרשנרתא בנו הביאו. בכ"י ב"ם הני' ויאל' אחד מצניו היה הגמון, והאממר הזה הביא גם הילקס סוף רמז אלף ל"ו וגרסא בלדו "מדרש", וי"ל: "ישע עץ גבוה חמשים אמה והיה המן חוזר מבקש קורה על ג' אמה ולא מלא הלא קורה שהיתה בתוך ביתו לפי שהיה בנו פרשנרתא הגמון בקרדוניא ונטל נסר אחד מתיבתא של נח שהיה ארכו של נסר חמשים אמה כו'. והליון "מדרש" טוגחו למדרש פנים אחרים: (יג) הגמון בקרדוניא. וכו' בכ"י א' וכו' פ' וכו' ל', ובכ"י ב"ם נפשות היה הגמון בקרדוס ל"ל בקרדו, וחרגוס ומנה הכיבה על הכי אררס על סורי קרדו ובתיב"ע על סורי דקדרון ל"ל דקדרון, ובכ"י פל"ג סורי קרדוניא: (יד) והוציאו בהלל וזמר והבינו על פתח ביתו. בכ"י א' וכו' פ' הוציאו בשמחה והעמידו על פתח ביתו. ומהו בהרגוס אסתר ובנו דהמן דיונין וחרש איתיהיה מנגנא כנרין: (טו) מתוקן לך העץ מששת ימי בראשית, בכ"י ק' נוסף שנאמר המן העץ אשר לויתך אל חיקי המן העץ אלא המן העץ, וכן נובע מנמרא חולין דף קל"ט, ובמדרש אסתר פ"ט אות ב' איהא כיון שהביאו לפניו הכינו על פתח ביתו ומדרש עצמו עליו, להראות עבדיו היאך יתלה מרדכי עליו השבחו בת קול נאה לך העץ מתוקן לך העץ מששת ימי בראשית רבנן דתמן אמרין מגין להמן מן התורה שנאמר המן העץ דריש ליה המן העץ. וכוונתם כהמלות רבנן דתמן למאמרם בגבלי חולין שהבאנו, וכן בהרגוס קס המן רשיעא למסירה לליבא בקומתיה נפקת בת קול משמי מרומא ואמרה ליה לך יחי המן רשיעא ולך שפר נר המלחא: (טז) מיד הלך לבית המדרש. בכ"י ק' הני' בבקר השכים המן למדרשו של מרדכי מלאו יושב, והאממר הזה נשנה במדרש אסתר פ"ט אות ד' לאחר שטעה עץ הלך אלל מרדכי ומלאו שהיה יושב בבית המדרש: (יז) וראשי התינוקות מפולשין באפר. בגדפס בכ"י ב"ם ומרדכי יושב בראש, ויניקוס ומלאו מרדכי שהיה יושב בראש התינוקות, ובמדרש אסתר והתינוקות יושבת לפניו, ובכ"י פ' וכו' א' ומלאו למרדכי יושב ודורס והתינוקות מפולשין באפר (יח) וסופדים ובוכים. בכ"י א' ואוהין ונוכין: (יט) כ"ב אלף. בכ"י ב"ם ארבעים אלף, ובכ"י ל' וכו' א' וכו' פ' הני' כמו לפנינו כ"ב אלף, וגם במדרש אסתר שם כ"ב אלף: (כ) ושלושלת ברנליהן. בכ"י ק' ובגלי ברנליהן. ובמדרש אסתר השלך עליהם שלשלת של ברנלי: (כא) והפקיד עליהם שומרים. בכ"י ק' ומסרם לשומרים: (כב) אני שוחט תחילה. בכ"י ק' אחרון תחלה וכו' במדרש אסתר: (כג) ואמר תולה את מרדכי. בכ"י ק' ואח"כ למרדכי: (כד) ונותן לרבו. בכ"י ב"ם ובגדפס ומחירו לרבו, ובכ"י ק' ומחיריו אותם לרבו: (כה) כי היא הייד ואורך ימך. בכ"י ב"ם נוסף ואומר כי ירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים, ובכ"י ל' חסר ג"כ ובכ"י ק' נוסף ואומר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: (כו) ועכשיו שלא זכינו מול ספרך מידינו, זה חסר בכ"י ק': נעקק

מדרש אבא גוריון פרשה הו

כולם (כו) צעקה גדולה ומרה, ואמריהו נועות כפרות מבחוץ, (כח) ובניהם כעגלים מבפנים, עד שעלתה צעקתם וצעקת אבות העולם למדום, (כט) בסוף ג' שעות בלילה נשמעה בכייתם לפני הקב"ה, (ל) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע קול גדיים וכבשים אנו שומעין, (לא) באותה שעה עמד משה רבינו בבניה לפני הקב"ה ואמר, רבש"ע (לב) גלוי וידוע לפניך שלא קול גדיים וכבשים הם, אלא קול קסני עמך ישראל (לג) ששרויין בתענית, היום ג' ימים, (לד) ואסורין בקולרין ובשלשלת של ברזל, (לה) ולמחר עומדין בשחיטה (לו) כגדיים וכבשים, ולב אויב שמח עליהם, באותה שעה נתגלגלו רחמים של הקב"ה, ושיבר החותמות וקרע האגירות, (לז) וגידע קרן רשע, והשיב (לח) מהשבתו הרעה בראשו, (לט) והרים קרן ישראל והצמיח להם ישועה. (מ) אמר ר' חלבו אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, ואף מחשבתו של המן הרשע לא ביטלה אלא בשבילם, שנאמר מפי עוללים ויונקים יסדת עון (תהלים מ ג), (מא) ועליהם נתבא שמואל ומה קול הצאן הזה באוני (ש"א טו י), ואין עון אלא תורה, שנאמר ה' עון לעמו יתן (תהלים כט יא), ואומר סורו ממני כל פועלי און כי שמע ה' קול בכי (ש"א ט), וששו עליונים ושמתו תחתונים, והורו ושבחו למי שאמר והיה העולם, (מב) שנאמר יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם (ש"א כו ו):

פרשה ו

בלילה שהוא גידה שנת המלך. (א) באותה שעה ירד גבריאל אצל אחשוורוש והיה מנדד שנתו מעיניו, והוכנסו בקרקע (ב) שס"ו פעמים, ואמר לו כפוי טובה שלם טובה לבעלי, מיד גזר להרוג כיתות של נחתומים ושל מבחים ושל משקים, ואמר להם סם מות נתתם לי לאבדני מן העולם, (ג) אמרו לו אדונינו המלך מסאכר אסתר והמן אכלת וממשקה ששתו שתית, (ד) אם הם במדה זו הורגנו, ואם לאו למה

הערות ותקונים

(כו) נעקה גדולה ומרה. בנדפס חסר מלת גדולה, ובכ"ב ב"ם מיד לעץ כלם צמר נפש: (כח) ובניהם כעגלים מבפנים. בכ"ב א ובכ"ב פ' הגי' ובניהם כגדיים מבפנים: (כט) בסוף ג' שעות נכ"ב ב"ם וכ"ב ל' בכ"ב ק' ובנדפס ובמדרש אסתר הגי' נשתי שעות בלילה, ובכ"ב א' וכ"ב פ' עד שעלת צעקתם ונעקת אבות העולם למדום נכ"ב שעות בלילה, באותה שעה אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה קול גדיים וכבשים אנו שומעין: (ל) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע קול גדיים וכבשים. בנדפס אמר למלאכי השרת קול גדיים אני שומע: (לא) באותה שעה עמד משה. בכ"ב ק' וכ"ב ב"ם השיב משה: (לב) גלוי וידוע לפניך שלא קול גדיים וכבשים הם אלא. זה חסר בכ"ב ב"ם וכ"ב ק', ונמאל נכ בכ"ב ל' ובנדפס, וכ"ב א' ובכ"ב פ' גלוי וידוע לפניך שאין לא גדיים ולא כבשים אלא קסני עמך בית ישראל שפדית על ידי בנדלך: (לג) ששרויין בתענית היום ג' ימים. ובכ"ב א' וכ"ב פ' ובנדפס ובמדרש אסתר טוסף וי' לילות, בכ"ב ב"ם בכ"ב ק' של אכלו ושחו ג' ימים וג' לילות: (לד) ואסורין בקולרין ובשלשלות של ברזל. בכ"ב א' ובכ"ב פ' ובנדפס חסרים המלות של ברזל, ובכ"ב ק' ואסורין בזיקים ובכנלי ברזל, וכ"ב ב"ם ואסורים בזיקים ובכנלים, ובמדרש אסתר חסר זה: (לה) ולמחר עומדין בשחיטה. כ"ב א' ובכ"ב פ' ובנדפס לשחיטה, ובכ"ב ב"ם וכ"ב ק' וכ"ב ל' ועומדין להשחט: (לו) כגדיים וכבשים. ובכ"ב ק' כעגלים וכגדיים, ובכ"ב פ' וכ"ב א' כגדיים ושלמים: (לז) וגידע קרן רשע. בכ"ב ב"ם בכ"ב ק' וכ"ב ל' וטקס וספר עמלו, ובנדפס וספר עמל הון הרשע, ובכ"ב א' וכ"ב פ' ליתא: (לח) מהשבתו הרעה. בנדפס ובכ"ב ק' וכ"ב ב"ם וכ"ב ל' חסר מלת הרעה: (לט) והרים קרן ישראל. בנדפס נהרים קרן ישראל: (מ) א"ר חלבו. בגמרא שבת ק"ט ע"ב מובא בשם ריש לקיש שאמר משום ר' יהודה נשיאה: (מא) ועליהם נתבא שמואל, עד כאן. חסר בכ"ב ק': (מב) שנאמר יודוך עמים אלהים. בכ"ב ב"ם הגי' שנאמר יודוך ה' כל מלאכי ארץ ואומר יודוך עמים אלהים יודוך עמים כולם. ובכ"ב ק' חסר הסיום כולו מהכחוד, ובכ"ב א' וכ"ב פ' הגי' ועליהם אמר שמואל ומה קול האין הזה כאני, באותה שעה מתרווח העולם ושמת ועל אותה שעה נאמר יודוך ה' כל מלכי ארץ ע"כ:

[ו] (א) באותה שעה ירד גבריאל. בתרגום הוא מלאך מייכאל, וכן במדרש פסוק אחרים הגי' ירד מייכאל, ובילקום רמז אלף נ"ז באותה שעה ירד המלאך ז"ל ירד המלאך גבריאל: (ב) שס"ו פעמים. בילקום שם שס"ו פעמים: (ג) אמרו לו אדונינו המלך כו'. בכ"ב ב"ם אמרו לו אדונינו המלך אתה והמן ואסתר אכלתם ביחד, שלח אללם וכיו' ימים כדרכם בלא צער: (ד) אם הם במדה זו הורגנו. בכ"ב ק' הגי' ילכו ויראו לאסתר

ב מדרש אבא גוריון פרשה ו

אנו נהרגין, הלכו וראו אמר והמן שאין להם צער, חזר המלך ואמר מי עשה לי סובת ולא שלמתי לו : מיד

ויאמר להביא את ספר הזכרונות. (ה) אמר ר' יוחנן שמשי בן המן היה קורא, וכשהיה מגיע לזכות מרדכי היה גולל והדפיין גלגלין מאליוהו. (ו) ויש אומרים האותיות זעקו מעצמן ואמרו אשר הגיד מרדכי על בגתא ותרש, שנאמר ויהוד נקראים לפני המלך : מיד

ויאמר והמלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה [ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשה עמו דבר]. כיון שהזכירו לפניו מרדכי בא עליו מעם שינה, וראה בחלום המן עומד (ז) והסיף בידו להורגו, ונבעת המלך, ונדרה שנתו, ויאמר מי בהצר :

ויאמרו נערי המלך אליו הנה המן עומד בהצר. אמר כל מה שראיתי בחלומי אמת הוא :

ויאמר המלך יבא. א"ל יודע אני כך שבעל עצה אתה וכל היועץ כך אינו נכשל, מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו, מיד ויאמר המן בלבו למי יחפורן המלך לעשות יקר יותר ממני, בסבור היה המן שאין המלך רוצה לכבד יותר ממנו, לכן אמר לו יביאו לבוש מלכות :

יביאו לבוש מלכות. (ח) שארגתו לברק לילות, (ט) [ועוד אחר איצטביני שמו שהביאו לדריוש ממדינת הים], (י) ועוד כלי אחר שהביאו לכורש ירוק שמו, (יא) ואחר שחרונ שמו שפירא וקורין לו ונחש טוב יכידני :

ואשר נתן כתר מלכות בראשו, ואחד מגדולי מלכות יכירו לפניו ויאמר כל מי שאינו כורע ומשתחוה לזה, הוא להרגה וביתו ינתן לו, כיון שהזכיר לפניו הכתר, נשתנו פניו של אחשורוש, אמר זה הוא הלומי, כיון שראה המן שנשתנה פניו של אחשורוש, שוב לא הזכיר הכתר, אלא ונתן הלבוש והסוס וגו' :

ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש וגו', (יב) ועשה כן למרדכי היהודי, א"ל אדוני המלך הלא אני ואתה כתבתי להשמיד ולהרוג לו ולכל זרעו, א"ל אל

הערות ותקונים

לאסתר והמן אם הם נמדה ו הורגים, וננדפס ילכו לאסתר והמן אם חיים נמדה ו הורגים, ז"ל אם הם נמדה ו : (ה) ח"ל יוחנן שמשי בן המן היה קורא. זכ"א א' וכו' ק' שמשי בן המן סופר המלך היה וכשהיה מגיע לזכות של מרדכי היה גולל, וזכ"א ק' נוסף ומויף האותיות, והמלות והדפיין גלגלין מאליוהו ליתא ס. ונס נח"ש מתרגם ואמר לשמשי ספרא. ובגמרא מגילה ס"ז ע"א מלמד שמשי מוחק וגבריאל כותב, וע"ש נדפס" שמשי ספר המלך שזכר ישראל היה ומימות כורש היה כו'. ובגדפס הני' פרשנדותא בן המן היה סופר : (ו) וי"ל האותיות זעקו מעצמן. הוא בגמרא מגילה ס"ז ע"ב ויהיו נקראים מלמד שנקראים מאליוהו, ובא"ג הגדפס הלשון משוכש : (ז) והסיף בידו להורגו. זכ"א פ' מוסף וגבריאל היה נמדה לו כדמות המן ונבעת משנתו : (ח) שארגתו לברק לילות. זכ"א ב"ב שארגתו לאדם הראשון לילות בחשך, ובכ"ל וכו' פ' וכו' א' ובגדפס שארגתו לברק לילות בחשך, ובכ"א ק' שארגתו לברק בחשך : (ט) ועוד אחר איצטביני שמו. כ"ה זכ"א פ' וכו' נדפס, ובכ"א ב"ב הני' איצטבא שמו, ובכ"א א' איצטבי שמו, ועיין במכ"ע לידידי הרב הגדול מהר"ן גריל מה ראשונה נד ק"ל שז"ל איצטבין או איצטברג פ' נגד משי : (י) ועוד כלי אחר שהביאו לכורש ירוק שמו. זכ"א א' וכו' ק' ועוד כלי אחר ירוק שמו שהביאו לכורש, ובכ"א ב"ב וכו' פ' ובגדפס ועוד אחר כלי ירוק שמו שהביאו לכורש (בגדפס במקום לדריוש ז"ל נח"ש כמו שהוא בכל הכתבי יד), ואולי כלי ירוק יש להזכירה ולעשותה מלה אחת. ולדעת ידידי הרה"ג א"ל צמ"ע שלו שם יש לתקן בלינידין, והוא המלה $\chi\lambda\sigma\epsilon\upsilon\sigma$: (יא) ואחר שחרונ שמו שפירא וקורין לו ונחש טוב יכידני. בגדפס ואחר שחרונ שמו שפירא קוראין לו חשש טוב זכרטי, זכ"א ק' ואחר שחרונ שפירא קורין לו ונחש טוב זכרטי, זכ"א ב"ב ואחר שחרונ שמו שפירא ונחש טוב יכידני, זכ"א פ' ואחר שחרונ שמו ושפירא קורין ונחש טוב זכרטי, ובכ"א א' ואחר שחרני שמו ושפירא קורין לו ונחש טוב מכותו, ולכל הטעמאות המאמר מוקפס וקפס להארו, ונס הרב גריל במכ"ע שלו לא עלב בידו למאז פירקו, ועי' בח"ס : (יב) ועשה כן למרדכי היהודי. זכ"א פ' נוסף וקח איתא שם ועשה כן למרדכי אמר לאיוה מרדכי, אמר לו סיהדי, אמר לו סובא מרדכי איכא ביאדאי, אמר לו סיושב בשער המלך. ואח"כ מתחיל כמו לפנינו למרד

מדרש אבא גוריון פרשה ו

תפל דבר מכל אשר דברת, (יג) באותה שעה קרא אחשוורוש להרבות ולשרים אחרים שילכו עמו, אמר להם הודו שלא יפיל דבר מכל אשר דבר, וילכו עמו, (יד) כיון שראו מרדכי חשב ואמר כמדומה אני שרשע זה בא (טו) לרומסני בסוס. אמר לתלמידיו ברחו שלא תבזה בנחלתי, אמרו לו (טז) בין לחיים בין למות עמך אננו. (יז) מה עשה נתעסף בסליתו ועמד בתפלה, אדחכי קרב אותו רשע ויתב ליה נבי תלמידיו, אמר במה אתן עסקיך, (יח) אמרו לו בסצות העומר, (יט) שהיו ישראל מקריבין, אמר להם (כ) במה הוה דכספא או דדהבא, א"ל דשערין, א"ל (כא) בכמה הוא מימיה דירדה, בעשרה או בעשרים קונפירין, א"ל סנין סנין (כב) בעשרה מעי, א"ל קומו דנצחן עשרה מעי דידכון לעשרת אלפא כיכרא כסף דידך, (כג) מן דמצלי א"ל סך לבוש הדין לבושא דמלכותא, א"ל מה את מבזה מלכותא, אית בר נש לביש לבושא דמלכותא (כד) ולא סחי, אויל בעי (כה) בלנא ולא אשכח, מה עביד (כו) אמר זירתיה ואסחיה, כיון דעל א"ל לבוש הדין כלילא, א"ל ואית בר נש דלביש כלילא ולא מספר, אויל בעי ספרא ולא אשכחיה, מה עביד אויל לביתיה ואייתי מאני דספרא וספר ליה, (כז) שרי מתנח, א"ל מרדכי מאי האי, א"ל חי להחא נברא מדעביד (כח) קומים פנטון קומולמור איתעבד בלן וספר, א"ל (כט) ולית אנא חכים לאבוי דהאי נברא, דהוה בלן וספר (ל) בכפר קרינוס כמה שנין, (לא) ואילין הוה מאני ספרא

הערות ותקונים

אמרנו לו אדוני המלך לא איזי וכל גדולך ושריך כהננו בכמה אחז להשמדיו ואת כל עמו, וזהו נוסף מהמסעיק ע"פ מהמסר מגילה ס"ז ע"א, ובכ"י ק' נוסף כלשון הגמרא: (יג) באותה שעה קרא אחשוורוש. עד כיון שראה מרדכי חסר נדפס, ושם כתוב במקומו: „בשח לפניו נכבד ואמר בנקה ממך אדוני אל תפסני שחוק במדינה, מיד שלח עליו המלך כלריה ואמר אל תפל דבר". וכ"ה בכ"י ק' כיון שהתגבר נזירת המלך עליו מיד שהפס לפניו נכבד ואמר למלך בנקה ממך אל תפסני שחוק במדינה מיד שלח עליו כלריה ואמר לו אל תפל דבר, וכ"ה גם בכ"י ב"ם: (יד) כיון שראה מרדכי שכל וסוסים צידו. שנה נז"ר פכ"ח ופסיקתא פסקא השומר דף ע"א ע"א, ובפסיקתא רבתי ומדרש אסתר פסקו מהר דין ובילקום אסתר רמו אלף כ"ח, ועיין מגילה ס"ז פ"א: (טו) לרומסני בסוסו. בפסיקתא שאין רשע זה בא אלא להרגני, ובכ"י ב"ם לרומסני ולהרגני עם הסוס בא: (טז) בין לחיים בין למות עמך אנו. במדרש אסתר אס חמות ממות עמך, ובפסיקתא בין למות בין לחיים לא נשטק יתוך: (יז) מה עשה נתעסף בסליתו. במדרש אסתר שם אמר להם אס כן נעמוד בחפלה ונפטר מתוך התפלה: (יח) א"ל צמלות השומר. ובגמרא מגילה ס"ז ע"א א"ל אלא לשהיה דיתבי רבנן קמי ומחוי לכו הלכות קמיה לרבנן, ובגמרא אסתר פ' מהר קח את הלבוש חסון ואתון יתבון ועסקין בהלכות מלוא השומר שריי לוחו היום ששה עשר בנין היום ונלוחו היום היו מקריבין שומר בזמן שנית המקדש קיים, אחא המן לנביאן, אמר לן במה אתון עסקין, אמרנו לו במלוא השומר ה"ד ואס תקריב ונו, חמן אמרי הלכות קמיה אתון (ליה) [להו]. והאי חמן אמרין כוונתו לגמרא בבלי מגילה שם, וע"פ הפסיקתא יסד הפייסן (מערב ליל שני פסח) ליל שמורים קומן השבוע לשנה, פ' מרדכי השבוע והספיק לשנן הלכות קמיה בליל פסח: (יט) שהיו ישראל מקריבין. בפסיקתא שהיו ישראל מקריבין ביום חג צנית המקדש: (כ) במה הוה. בפסיקתא ומה הדין שומר: (כא) בכמה מימיה. היא מלה יונית וְהָיָה מִיָּמֶיהָ וְהָיָה מִיָּמֶיהָ וְהָיָה מִיָּמֶיהָ (כב) בעשרה מעי, נז"ר ובפסיקתא בעשרה מעין, ובגמרא בשמות בעשרה מעי, ובכ"י והג' בעשרה פלרין: (כג) מן דמצלי. בפסיקתא כיון דחסל מן מצלי. ונז"ר פכ"ח וכן בילקום אמר ואסתר שם יש הוספה „כיון דשמת אסתר קן אפכת כרו: כל מדינתא ואמרה לא יפתח בר נש הוה צו שוקא, כל עמא יפקון להון פרסי דיהודאי בעי למלכא". ובילקום אסתר להדין אהבסי, אולי צ"ל אפסי ור"ל כל עמא יפקון לאפסי, לקראת פניו, כי המלה יונית, והמ"כ פ' פרסי המושל לשליט, והוא דחוק: (כד) ולא סחי. פ' ולא רחם בשור במים: (כה) בלנא. פ' ביוני בעל המרחץ: (כו) אסר זירתיה ואסחיה. בכ"י ק' אסר זותיה ואולי ואסחיה, בכ"י ב"ם אסר חריה ועל וסחי ליה, ובכ"י א' וכ"ה פ' הוא כמו לפניו, ובגמרא השמים המעתיק והלוי רק מה עבד על אסחיה, ובפסיקתא הוא כמו לפניו, ועיין מה שהעירותי שם בהערה ס"ז שז"ל זונסיה ופ' חנור: (כז) שרי מתנח. פ' החל להתנח: (כח) קומים פנטון קומולמור. עיין בפסיקתא שם הערה ע': (כט) ולית אנא חכים לאבוי של אמי מכיר לאביו של אמו האים שהיה בעל מרחץ ומנחל: (ל) בכפר קרינוס. בגמרא מגילה דף ס"ז ע"א ולא ספר של כפר קרנוס היית תנא המן כפר של כפר קרנוס היה כ"ב שנה, ויש לתקן שם שז"ל קרינוס, עיין בפסיקתא שם הערה ע"ב: (לא) ואילין

כא

מדרש אבא נוריון פרשה ו ז

דידיה, א"ל קום רכוב על הדין סמיא, (לב) א"ל לית בי כח, דאנא נבר סיב, א"ל ואנא נמי נבר סיב, א"ל את נרמית לנפשך, א"ל קום רכיב, (לג) ואנא מימך קדלי ודרום עלי וסליק ורכוב, לקיים מה שנאמר ואתה על במותימו תדרוך (דברים לג כט), כיון שרכב על הסוס היו סקלסין לפניו, ואבוקות דולקות לפניו, והוא משבה דהקב"ה ארוםסך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי ל', ה' אלהי שועתי אליך ותרפאני ה' העלית כן שאלו נפשי חיותי מירדי בור (פאליס ל, כג ד), תלמידיו אמרו וזמרו לה' חסידיו והורו לזכר קדשו, כי רנע באפו היום ברצונו, בערב ילין כבי ולבוקר רנה (שם ס ב ו), (לד) אותו רשע מה אוסר ואני אמרתי בשלוי כל אמוס לעולם, ה' ברצונך העבדתה דהררי עוז הסתרת פניך הייתי נבהל (שם ס ב ח), אסתר אוכרת אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן, מה בצע ברמי ברדתי אל שחת היווך עפר היניד אמתך (שם ס ב י), ישראל אמרו שמע ה' וחנני ה' היה עוזר לי, הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאזרני שמחה (שם ס ב יב), ר' פנחס אמר (לה) בקריאת שמע היה עסוק, (לו) ולא הספיק לגמור, (לז) למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך (שם ס ב יג):

(לח) וישב מרדכי אל שער המלך. (לט) מלמד ששב לשקר ולתעניתו. (מ) אמר ר' חלבו כל מי שלובש שק ומתענה אינו מעבירו מעליו עד שנעשה בקשתו: והמן נדחף אל ביתו. ובידו ארבע מלאכות בלנאי וספר גליור וכורז: עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו, אמרה אסתר (מא) דיבוריון הוא ובניו איפרכון במדינות' שמא ימרדו:

פרשה ז

(א) ויתלו את המן על העץ. מה עין היה, אמרו חכמים (ב) בשעה שבא להכינו, קרא הקב"ה לעצים ואמר להם (ג) מי יתן נפשו ויתלה רשע זה עליו,

הערות והקוננים

הוא מאני ספרא דידים, נפסיקתא ואת משכח מאני ספרא דידים: (לב) א"ל לית בי כח. עיין נפסיקתא הערה ע"ג: (לג) ואנא מימך קדלי, פ"י אשפיל ערפי, עיין נפסיקתא הערה ע"ד: (לד) אותו רשע מה אומר, עיין נפסיקתא הערה ע"ה: (לה) בק"ש היה עסוק. עיין נפסיקתא הערה ע"ו: (לו) ולא הספיק לגמור. כ"ה גס ככ"י א', אולם ככ"י ב"ם וכ"י פ' וכו"ר ונפסיקתא הג' ולא הספיק: (לז) למען יזמרך. עיין נפסיקתא ע"ו ובמדרש אסתר נוסח אחרת רוח הקודש מה יהיה אומרת למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך: (לח) וישב מרדכי אל שער המלך. לפני זה נמצא בנדרס גס ככ"י ב"ם וכ"י ל' וכ"י ק' כי הוא אזיל בשניאל דבי המן חזייה ברתיה כו' כמו שהוא בנמרא מנילה ס"ז ע"א, אבל ככ"י א' וכ"י פ' ליהא כי הוא הוספת המעתיק. ובמדרש אסתר איתא ק' בזה של המן נשקפה מן החלון לראות צלצול וכו' שראתה מרדכי רוכב ואזניה מכריו לפניו ככה יעשה לאיש השליכה ענמה לארץ ומתה: (למ) מלמד ששכ לשקר ולתעניתו. בנמרא שם המלות "והיינו דכתיב" הם מיותרות, או צ"ל היינו דכתיב אבל והפוי ראש, גס בנמרא שם מובא זה בשם רב שעת: (מ) א"ר חלבו כ"ה גס בנמרא אסתר, וזה חכר בנמרא שם: (מא) דיבוריון הוא ובניו איפרכין. בנדרס אמרה אסתר המן דוכס הוא ובניו איפרכין, ככ"י ב"ם המן חכס הוא ובניו איפרכוסים קודם שיגמר להם וימרדו למלך, וככ"י ק' המן זה כדושיין הוא ובניו איפרכין, וככ"י א' וכ"י פ' הוא כמו לפניו, ובילקוט והוא מן מדרש פנים אחרים, אמרה אסתר יודעת אני שהוא ובניו דוכסין ואליסיין (צ"ל ואסתרליסין):

[ז] ויתלו את המן. לפני זה נמצא הוספה ככ"י ק' ויאמר המלך לאסתר גס ביום השני והמלך קם בחמתו והמלך שב מנחת הביתן ירד מלךך והיה חותך את האילנות והנטיעות ונדמה בעיניו כאלה מבני המן וכשיא משם היה המן משתחוה לאסתר המלכה כדי להעביר החימה מן המלך ובה מלאך והשליט על המסע אשר אסתר עליה שב המלך מן הביתן וראה אותו אמר לו הגס לכבוש את המלכה עמי בנית ווי מנתון ווי מבפנים, כך חותך הנטיעות בחזן בחזן הגן ואתה נופל במסע של אסתר ראוי לך שתעשה כך, הדבר יא' מפי המלך ופי המן חפו, אז ענה חרבונוה אחד מהסריסים ואמר למלך גס הנה העץ אשר הכין המן למרדכי וגו' ע"כ. וזה לקוח מנמרא מנילה ס"ז ע"א: (ב) בשעה שגב להכינו. ככ"י א' וכ"י פ' בשעת מפתת אותו רשע: (ג) מי יתן נפשו. ככ"י ב"ם ככ"י ק' אמר להם על מי יתלה רשע זה, וככ"י א' וככ"י

מדרש אבא גוריון פרשה ז

תאינה אמרה אני אתן את נפשי שממני מביאין ביבורים, ולא עוד אלא שבי נמשלה ישראל, שנאמר כביכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם (ספ"ט י'), (ד) נפן אמר אני אתן נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר נפן ממצרים תסיע (תל"ט ס"ט), ריבון אמר אני אתן נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר כפלה הרמון רקתך (ספ"ט י'), אנו אמר אני אתן נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר אל גנת אנו וידתני (ספ"ט י'), אתרוג אמר אני אתן נפשי (ה) שממני נוטלין ישראל למצוה, שנאמר פרי עץ הדר (ויקרא כ"ב), הדס אמר אני אתן את נפשי, שבי נמשלה ישראל, שנאמר והוא עומד בין ההדסים (זכריה ח"ה), וית אמר אני אתן את נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר וית רענן ופה פרי תואר (יחזקאל י"א י'), תפוח אמר אני אתן את נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר (ו) תחת התפוח עוררתך (ספ"ט ח"ט), דקל אמר אני אתן את נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר זאת קומתך דמתה לחמד (ספ"ט ח"ה), ערבה אמר אני אתן את נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר כערבים על יבלי מים (ישעיה מ"ד ד'), ארו אמר אני אתן את נפשי שבי נמשלה ישראל, שנאמר כארו בלבטן ישנה, (תל"ט ז"ג י'), באותה שעה בא קין לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע אין לפניך (ז) לא כשא פנים ולא מקח שוחד אני שאין בי זכות להתלות אני אתן את נפשי ויתלה ממא זה עלי, מיד קבל ממנו, באותה שעה גזר אותו רשע לעבדיו לעשות עץ גבוה חמשים אמה, אמר כדי שיראה בכל המדינה, אמרו לו והיכן נמצא כזה (ח) אלא בדירה שלך, (ט) יש אומרים החריב אכסדרה שלו ונטלו משם והכינו, והשיב הקב"ה נטולו בראשו, ונתלה הוא ובניו, כן יקלל הקב"ה מחשבות אויביו מעלינו ושלום על כל ישראל אמן:

(י) אמר ר' יהושע בן לוי בא וראה כמה גדולים נמוכי רוח שבוטן שבית המקדש קיים אדם מקריב עולה שבר עולה בידו, מנחה שבר מנחה בידו, ועכשיו כל מי שדעתו שפלה כאילו הקריב כל קרבנות שבעולם שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה (תל"ט נ"א י'), ולא עוד אלא שתפלתו אינה נכאסת שנאמר לב נשבר וגדכה אלהים לא תבוזה (ספ"ט). וכתוב קרוב ה' לנשברי לב ואת דבאי רוח יושיע (ספ"ט י'):

הערות ותקונים

זכ"ה פ' מי ראו? זכס סתלה אותו רשע עליו, וזנדסס מי יחן עלמו: (ד) נפן אמר. זכ"ה פ' נפן אמרה ממני מנסבך יין לבית המקדש ובי נמשל ישראל שנאמר נפן צוק ישראל (הושע י"א) וכתיב נפן ממלכס תסיע: (ה) שממני נוטלין ישראל למטה. זכ"ה פ' אתרוג אמר בי מקלסין ישראל להקב"ה שנאמר ולקחתם לכם ציום הראשון פרי עץ הדר, נס סיס שס חמר אומר כפות תמרים ובי נמשל ישראל שנאמר זאת קומתך דמתה לחמר: (ו) שנאמר תחת התפוח עוררתך. זכ"ה ק' מונח הכחוש וריח אפר כתפוחים (ש"ס ז ס'): (ז) לא משא פנים ולא מקח שוחד. זכ"ה א' וכו' פ' טספך וכל מה שבראת צעולמך לכבודך בראת ולת כולן מאלו להס זכות שלא להס נבראו, ואני למח אני צעולמך שאין לי זכות ולא פתחון פה לפניך אלא אם כשר הדבר צעייך מלך עולם, יתלה קוץ בן קוץ יבא מין אלל מוט דכתיב והיו עמים משרפות סיד קוליס כסוחים וגו' (ישעיה ל"ז י"ב), ואומר ובליעל כקץ מונד כולהס (ש"כ כ"ג י'), מיד קיבל הקב"ה ממנו ונתלה עליו הוא ובניו, וקיים צו הקב"ה חופר גומץ צו יסול (קהלת י' ח'), ואומר צור כרה ויחפרו ויסל בשחת ויסעל (תל"ט ז ס"ז), ומי שפרע מן הראשונים יפרע לו מן האחרונים ושלום על ישראל, מה נמלא ג"כ בילקוט אסתר רמז אלף נ"ט נפ' בשלשה עשר לחדס (ח) אלא בדירה שלך. זכ"ה א' וכו' פ' לא נמלא המאמר, בלוהה שס גזר אותו רשע וכו'. וס זכ"ה ק' הגי' בדירה שלך, וזנדסס ובילקוט הגי' אלא בדירה שלך: (ט) וס אומרים החריב אכסדרה שלו ונטלו. בנדסס הגי' מיד החריב אכסדרה שלו, וכן הוא בילקוט, וס במדרש פנים אחרים אמרו לו אין נמלא עץ גבוה חמשים אמה אלא בדירה שלך, מה עשה אותו רשע סחר כל האכסדרה שלו כו': (י) אמר ר' יהושע בן לוי. עי' ססה ה' פ"ב וספסדרין מ"ג ע"ב, ילקוט תל"ט רמז תסס"ז: